

ANUARI
METROPOLITÀ
DE BARCELONA 2015

Anuari Metropolità de Barcelona 2015.

Aquest Anuari és fruit del Conveni de recerca entre l'AMB i l'IERMB corresponent a l'any 2015.

Treball realitzat per l'equip de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) dirigit per Joan Trullén i coordinat per Vittorio Galletto.

AUTORS/ES

Joan Trullén, Director

Vittorio Galletto, Coordinador

Sandra Aguilera, Investigadora

Francesc Coll, Responsable del Servei Cartogràfic

Elena Domene, Investigadora

Marc Fíguls, Investigador

Vittorio Galletto, Cap de l'Àrea d'Economia

Joan Marull, Cap del Departament de Sostenibilitat (Àrea de Territori)

Lara Navarro, Investigadora

Maite Pérez, Cap del Departament de Mobilitat (Àrea de Territori)

Núria Pérez, Investigadora

Sergio Porcel, Cap de l'Àrea de societat

Alícia Sánchez, Servei Estadístic

José María Velarde, Servei Estadístic

Amand Blanes, Centre d'Estudis Demogràfics

Andreu Domingo, Centre d'Estudis Demogràfics

Coordinació editorial: Carme Cuartielles

Correcció lingüística: Marta Guspí

Dipòsit legal: B 20383-2016

ISBN: 978-84-92940-21-9

Bellaterra, maig de 2016.

ANUARI
METROPOLITÀ
DE BARCELONA 2015

ÍNDEX

1 Migracions, llars i escenaris de futur de la població metropolitana a l'AMB	22
1.1 De la dinàmica a les estructures demogràfiques: uns escenaris de futur	23
1.2 Els moviments migratoris amb l'estranger de l'AMB	31
1.2.1 Característiques i especialització territorial dels fluxos d'immigració	33
1.2.2 L'emigració a l'estranger: un fenomen emergent	36
1.3 Les formes familiars i de convivència a l'AMB	41
1.3.1 Nombre i grandària de les llars a l'AMB	42
1.3.2 Les tipologies i les formes familiars	44
1.3.3 L'impacte de la crisi a les llars de l'AMB: la relació amb l'activitat	49
1.4 Principals resultats i conclusions	53
Referències bibliogràfiques	54
2 Desigualtat social i segregació residencial a l'AMB	56
2.1 Fonts i metodologia	59
2.2 El procés de desindustrialització i l'alteració de l'estructura ocupacional a l'AMB	62
2.3 L'evolució de les desigualtats socials a la metròpoli de Barcelona: del procés de cohesió a la fractura de la crisi	64
2.4 Les dinàmiques de segregació residencial socioeconòmica entre l'olimpisme i la gran crisi financera	68
2.5 Principals resultats i conclusions	81
Referències bibliogràfiques	83
3 Estructura productiva i mercat de treball	88
3.1 Activitat productiva	89
3.1.1 Evolució de la producció a la província de Barcelona, Catalunya i la UE-28	89
3.1.2 Evolució de la composició sectorial de la producció	91
3.1.3 Evolució de la productivitat	93
3.2 Mercat de treball de l'AMB	96
3.2.1 Afiliació a la Seguretat Social	96
3.2.2 Contractes registrats	105
3.2.3 Aturats registrats	110
3.3 Principals resultats i conclusions	118
4 L'impacte de la crisi en el mercat de treball	120
4.1 Evolució de l'ocupació a la província de Barcelona	121
4.1.1 Població ocupada per sexe	121
4.1.2 Població ocupada per grups d'edat	124
4.1.3 Població ocupada per sector econòmic	128
4.2 La dualitat del mercat de treball	129
4.2.1 Població assalariada per tipus de contracte	129
4.2.2 Població assalariada per tipus de contracte i sexe	131
4.2.3 Població assalariada per tipus de contracte i edat	133

4.2.4 Taxa de temporalitat	135
4.2.5 Taxa de parcialitat	137
4.3 El nivell d'estudis i l'efecte en el mercat de treball	138
4.3.1 Població ocupada i nivell d'estudis	138
4.3.2 Població aturada i nivell d'estudis	141
4.4 Atur juvenil	145
4.5 Atur de llarga durada	147
4.6 Principals resultats i conclusions	150

5 Economia del coneixement i economia creativa a l'AMB **152**

5.1 Economia del coneixement	153
5.1.1 Ocupació en activitats per intensitat de tecnologia i coneixement	153
5.1.2 Empreses en activitats per intensitat de tecnologia i coneixement	155
5.2 Economia creativa	159
5.2.1 Ocupació i empreses en les indústries creatives	159
5.2.2 La classe creativa	168
5.3 Principals resultats i conclusions	170
Referències bibliogràfiques	172

6 Comerç de mercaderies i de serveis (turisme) **174**

6.1 Evolució recent del comerç exterior i interregional de Catalunya	175
6.2 Evolució del comerç exterior de la província de Barcelona	184
6.2.1 Exportacions de la província de Barcelona	184
6.2.2 Exportacions segons activitat econòmica	186
6.2.3 Importacions de la província de Barcelona	187
6.2.4 Importacions segons activitat econòmica	189
6.3 El comerç de serveis: el turisme	190
6.3.1 Evolució del turisme al municipi de Barcelona	190
6.3.2 Evolució del turisme a la província de Barcelona	191
6.4 Principals resultats i conclusions	193

7 L'opinió dels residents metropolitans sobre la mobilitat i el transport **196**

7.1 Evolució de les dades de conjuntura i mobilitat	197
7.2 Els motius d'ús dels mitjans de transport	199
7.2.1 Motius d'ús dels mitjans de transport segons corona de residència	201
7.2.2 Motius d'ús dels mitjans de transport segons el perfil social	204
7.3 Valoració d'actuacions de mobilitat	210
7.3.1 Valoració d'actuacions de mobilitat segons corona de residència	211
7.3.2 Valoració de les actuacions de mobilitat segons el perfil social	212
7.3.3 Valoració de les polítiques de mobilitat segons el nivell d'ús dels mitjans de transport	213
7.4 Valoració del transport públic	215
7.5 Principals resultats i conclusions	218

8 Avaluació integrada de la mobilitat sostenible a l'AMB: efectes de la crisi econòmica en la mobilitat de la població i les seves conseqüències socioambientals	220
8.1 Canvi climàtic: consum energètic i emissions de CO ₂	221
8.1.1 Consum energètic	221
8.1.2 Emissions de gasos d'efecte hivernacle	228
8.2 Contaminants atmosfèrics (NO _x , NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5})	235
8.2.1 Emissions de contaminants locals	235
8.2.2 La qualitat de l'aire a l'àmbit de l'AMB (NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2,5})	238
8.2.3 Emissions de contaminants atmosfèrics derivats de la mobilitat total	246
8.2.4 Contribució del transport a les emissions de contaminants locals (NO _x i PM ₁₀)	263
8.2.5 Població exposada a la contaminació atmosfèrica	272
8.3 Principals resultats i conclusions	282
Annex	288

RESUM EXECUTIU

Capítol 1. Migracions, llars i escenaris de futur de la població metropolitana a l'AMB¹

L'objectiu d'aquest capítol és recollir les tendències demogràfiques recents de l'AMB. Amb aquest objectiu es realitza un exercici, invers a l'habitual, que consisteix a plantejar tres escenaris de futur que serveixen de context per analitzar l'evolució dels darrers 15 anys, exercici que permetrà saber la situació en què ens trobem actualment. L'anàlisi se centra en dos fenòmens demogràfics: les migracions internacionals, i les formes familiars i de convivència a l'AMB.

Els escenaris de futur (mitjà o de referència, alt i baix) es basen en supòsits diferents sobre migracions exteriors, taxes de fecunditat i de mortalitat. En l'escenari més plausible, el de referència, l'evolució demogràfica de l'AMB es caracteritza per una davallada de la seva població a curt termini i una posterior recuperació fins a assolir el 2031 unes xifres de població similars a les actuals, alhora que el seu pes dintre del conjunt de la població catalana augmenta lleugerament. Ara bé, per assolir aquest escenari cal que a mitjà termini es torni a invertir el signe del saldo migratori, ja que el creixement natural esdevindrà negatiu en els propers anys. Per això és necessari convertir l'àrea metropolitana en un espai atractiu, tant des del punt de vista econòmic com residencial. En cas contrari, en un termini de 18 anys, la població metropolitana es reduiria fins a una xifra similar a la de finals del segle passat, i la primera dècada d'aquest segle es configuraria com un període excepcional de creixement demogràfic. Alhora, i dins de l'AMB, s'assistirà a un fre en el procés de desconcentració de la població i, per tant, és previsible una lleugera recuperació del pes demogràfic del nucli central metropolità.

En relació amb el fenomen de les migracions internacionals, es constata que el saldo migratori net amb l'estranger de l'AMB s'ha reduït significativament –fins a assolir un signe negatiu l'any 2013–, ja que s'han reduït les entrades i han augmentat les sortides d'estrangers –i de població espanyola. Per grans agregacions continentals, els llatinoamericans continuen predominant però destaca que la immigració provinent d'Àsia, majoritàriament del Pakistan, la Xina i l'Índia, ha guanyat pes relatiu. D'altra banda, la ciutat de Barcelona continua exercint el paper de principal porta d'entrada i de difusora cap a la resta de municipis de la immigració internacional en l'entorn metropolità i el conjunt de Catalunya. També cal destacar que s'ha produït una diversificació en la immigració pel que fa al seu origen. En relació amb l'emigració, destaca la protagonitzada per la població jove autòctona com a nou fenomen emergent.

Pel que fa al segon fenomen, cal destacar que s'ha assistit a una sèrie de transformacions en les formes familiars i de convivència que es troben imbricades amb processos com ara la caiguda i l'endarreriment de la fecunditat i de la nupcialitat, l'increment de la divorcialitat, l'augment de les unions consensuals i dels naixements fora del matrimoni, així com una diversificació en la morfologia de les llars i de les tipologies del nuclis familiars. Es tracta

¹ En l'Anuari, quan es fa referència a l'AMB, es fa referència a l'àmbit territorial format pels 36 municipis que formen part de l'administració pública anomenada Àrea Metropolitana de Barcelona, constituïda el 2011 a partir de la Llei 31/2010 aprovada pel Parlament de Catalunya. Vegeu el Mapa A 1 a l'Annex.

de noves dinàmiques que debiliten la linealitat que caracteritzava el cicle de vida familiar, que es configura com a més divers i plural. A nivell territorial, si bé la ciutat de Barcelona i els municipis més propers es mostren capdavanters en algunes tendències emergents, no es constaten importants diferències entre les distribucions de la morfologia de les llars de la resta dels municipis de l'AMB.

Com a conclusió de l'estudi, cal destacar que les migracions internacionals no només apareixen com el fenomen demogràfic més rellevant per donar compte dels canvis recents en la població de l'AMB, sinó que s'afermen com el factor clau del creixement en el futur. Així, el futur immediat serà testimoni de dos fenòmens fonamentals: per una banda, l'arribada a l'edat de jubilació dels *baby-boomers*; per l'altra, l'arribada a la joventut de la generació del mil·lenni, caracteritzada per la seva diversitat. Potser el que caldrà considerar excepcional dels propers anys seran, per una banda, els canvis en la composició demogràfica (per origen i per edat primer, però per totes les característiques sociodemogràfiques que s'hi poden associar), i per l'altra, la relació amb la creixent desigualtat que apunten els treballs socioeconòmics, en relació amb el territori.

Capítol 2. Desigualtat social i segregació residencial a l'AMB

Els darrers anys hi ha hagut una preocupació creixent sobre l'increment de la desigualtat social i de la segregació residencial socioeconòmica a les grans ciutats occidentals, que han esdevingut dos dels principals problemes urbans de l'actualitat. A més, poc se sap encara de l'impacte socioespacial que ha tingut la crisi econòmica a les ciutats europees. Aquest capítol analitza precisament aquestes qüestions en el cas de l'AMB revisant com n'ha estat l'evolució des dels anys 80 i 90.

L'estudi es du a terme, principalment, a partir de la sèrie històrica completa de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població (1985-2011). A més, també s'ha utilitzat la informació resultant d'una estimació de la distribució de la població segons nivells de renda a escala de secció censal. Això ha permès realitzar una anàlisi de la segregació residencial socioeconòmica inèdita a Espanya fins ara.

Els resultats mostren un gran impacte socioespacial de la crisi. Per una banda, la destrucció d'ocupació dels darrers anys acaba d'intensificar la polarització de l'estructura ocupacional que ja es dibuixava des del tombant de segle sota el procés de desindustrialització, alhora que fa augmentar significativament la desigualtat social per primera vegada des dels anys 80, trencant un llarg període d'augment de la cohesió social. Per altra banda, la transversalitat de l'impacte social de la crisi fa que els riscos de pobresa s'hagin estès al llarg del territori metropolità, ocasionant, juntament amb d'altres factors, una disminució del nivell de segregació residencial socioeconòmica.

Això no vol dir, però, que actualment no persisteixin problemes de concentració de pobresa a l'AMB, sinó tot al contrari. Es pot intuir que en aquelles àrees on actualment es continua agrupant de forma significativa la població amb rendes baixes la situació és encara pitjor

que en el context precisi. Aquestes són les zones on els efectes de la recessió econòmica han estat més aguts i on es trigarà més a superar-la. Els casos més preocupants se situen a l'eix del Besòs i als barris del nord de l'Hospitalet de Llobregat. Tot i així, cal no perdre de vista altres zones com algunes barriades del Baix Llobregat, de Badia del Vallès, de Ripollet o de Sant Vicenç dels Horts. Resulta important, doncs, recuperar polítiques de rehabilitació integral de barris desfavorits, reforçant més en aquests moments la vessant social que la urbanística, entre d'altres mesures, per reconduir la situació cap una veritable cohesió social i territorial a l'AMB.

Capítol 3. Estructura productiva i mercat de treball

L'economia catalana va créixer l'any 2014 un 1,4%, que és el millor resultat des del 2007 atès que des d'aquell any l'evolució del PIB havia estat negativa, llevat de la lleu recuperació del 2010. Pel que fa al PIB *per capita*, el seu valor encara està per sota dels màxims assolits abans de la crisi. D'altra banda, s'observa que la productivitat de Catalunya té un comportament anticíclic, que es reflecteix en el fet que durant els anys de crisi econòmica, la productivitat creix de manera considerable però, tanmateix, quan s'inicia la recuperació del PIB (com succeeix l'any 2014) es produeix una caiguda de la productivitat.

En relació amb el mercat de treball de l'AMB, cal destacar que s'hi comptabilitzen 1,5 milions de treballadors/ores (segon trimestre 2015), amb un augment de 51.344 llocs de treball respecte l'any 2014 que, en termes percentuals, representa un creixement del 3,5%. El sector amb més treballadors/ores és el del serveis, encapçalats per les activitats de comerç, l'Administració pública, sanitat i educació. Els sectors que més ocupació han generat entre els segons trimestres de 2014 i 2015 són els *Serveis de menjar i begudes* (5.595 treballadors/ores), activitat molt relacionada amb el turisme. En canvi, la destrucció d'ocupació està molt concentrada en les *Activitats de seguretat i investigació* (2.370 llocs de treball menys, gairebé el 40% del total).

Si es té en compte la intensitat de coneixement dels llocs de treball creats, cal destacar que les activitats de coneixement baix són les que creen més ocupació (24.895 llocs de treball nous, el 53,6% del total de llocs de treball nous), seguides de prop per les activitats de coneixement alt (21.575 llocs de treball nous, 46,4% dels llocs de treball nous).

Pel que fa a la contractació, l'any 2015 (segon trimestre) es van signar un total de 335.994 contractes (un nivell semblant als anys anteriors a la crisi) però amb un pes creixent dels temporals; aquest fet es tradueix en que el pes dels contractes temporals sobre el total hagi passat del 80% al 87%.

Respecte a la població aturada, l'AMB comptabilitzava el segon trimestre de 2015 uns 210.000 aturats/ades, xifra que implica una reducció respecte l'any anterior de 24.316 persones (-10,4%). Tot i aquesta reducció, el fet preocupant és el creixement del pes dels aturats/ades de llarga durada (més d'un any a l'atur) i, especialment, els de molt llarga durada (més de dos anys), que ja arriben al 45% de tots els aturats/ades (registrats). Una

de les conseqüències de l'atur de llarga durada és la disminució de la taxa de cobertura de la prestació per desocupació, és a dir, el percentatge d'aturats/ades que perceben una prestació de desocupació. Aquesta taxa era del 57% el segon trimestre de 2015 i, tot i que no ha fet sinó reduir-se des del 2010 (78%), cal tenir en compte els problemes d'exclusió social i pobresa que això comporta.

Capítol 4. Impacte de la crisi en el mercat de treball

L'impacte de la crisi sobre l'ocupació a la província de Barcelona s'ha traduït en una pèrdua de 440.00 ocupats/ades entre l'any 2008 i el 2015. Per sexes, l'ocupació dels homes ha caigut un 13% mentre que la de les dones ha caigut un 8%, fent que el pes de l'ocupació femenina sobre el total augmenti, si bé encara és inferior a la dels homes. Per grups d'edat, els més afectats han estat els joves (menors de 35 anys) tant en termes absoluts com relatius. Pel que fa al sector econòmic dels ocupats/ades, es nota clarament l'impacte en els sectors de la construcció i la indústria (amb caigudes de l'ocupació del 57% i el 30%, respectivament), mentre que al sector serveis la caiguda ha estat de només el 3%.

Pel que fa al tipus de contracte, la major part dels treballadors/ores de la província tenen contracte indefinit (81%) i la resta, contracte temporal. Però la crisi ha afectat sobretot els assalariats/des amb contracte temporal, que s'han reduït en un 26%, mentre que els assalariats/des amb contracte indefinit s'han reduït en un 16%. Això explica que la taxa de temporalitat hagi experimentat una important caiguda entre el 2005 (25%) i el 2015 (19%). Per sexes, abans de la crisi el nombre d'ocupats/ades indefinits tenia una tendència creixent tant en homes com en dones, però amb el començament de la crisi, l'evolució d'aquests ocupats/ades ha seguit una evolució descendent i ha afectat més els homes que les dones. En el cas dels treballadors/ores amb contracte temporal, també s'observa un major impacte en els homes que en les dones.

Les dades relacionades amb el nivell d'estudis mostren que els treballadors/ores amb educació superior tenen un pes molt elevat que, amb la crisi, ha anat creixent fins al 46%. A més, s'observa l'existència d'una relació inversa entre nivell d'estudis i l'impacte de la crisi en l'ocupació: els grups amb nivells d'estudis inferiors han patit reduccions d'ocupació més grans. En el cas dels aturats/ades, si bé l'atur ha augmentat en tots els nivells d'estudis, tenir un nivell d'estudis elevat és una protecció contra l'atur.

L'anàlisi de l'atur juvenil permet destacar que els joves de 16 a 24 anys són els que s'han vist més afectats/des per l'augment de la taxa d'atur: el 2012 va assolir el seu valor més elevat amb el 54%, si bé ara la taxa d'atur se situa en el 43%. Sense treure rellevància a la importància d'aquestes xifres, cal destacar que el percentatge de població activa (ocupats/ades més aturats/ades) de 16 a 24 anys se situa al voltant del 50% del total d'aquest grup de població, és a dir, aquestes elevades taxes d'atur afecten només el 50% de la població menor de 25 anys.

Capítol 5. Economia del coneixement i economia creativa a l'AMB

A l'AMB s'han comptabilitzat 690.064 treballadors/ores en activitats d'alt coneixement l'any 2015 (dades del segon trimestre), xifra que representa gairebé la meitat dels treballadors/ores (el 46%) de l'AMB; atesa la concentració de treballadors/ores en aquesta àrea, aquest col·lectiu representa el 59% de tots els treballadors/ores en activitats intensives en coneixement de Catalunya. La diferència entre activitats intensives i no intensives en coneixement a l'AMB, que s'havia anat reduint des del 2009, s'ha estabilitzat amb el començament de la recuperació econòmica i s'allunya la possibilitat d'avançament de les primeres sobre les segones, avantatge que al municipi de Barcelona ja es va produir l'any 2012.

La localització de les activitats segons la seva intensitat en coneixement a l'AMB es caracteritza perquè el nucli central, el municipi de Barcelona, registra un pes més alt de treballadors/ores intensius en coneixement però, en canvi, a la resta de l'AMB són més nombrosos els treballadors/ores/es en activitats no intensives en coneixement.

Les empreses en activitats intensives en coneixement han estat 30.049 l'any 2015, que representen 27% del total d'empreses de l'AMB (i el 51% de totes les empreses intensives en coneixement de Catalunya). Que el pes del nombre d'empreses sigui inferior al pes dels treballadors/ores indica que la grandària mitjana de les empreses intensives en coneixement és més gran que la de les altres empreses.

En relació amb l'economia creativa, l'AMB ha concentrat l'any 2015 (segon trimestre) 159.009 treballadors/ores en aquestes activitats, nombre que representa l'11% del total de treballadors/ores. Aquests treballadors/ores es concentren sobretot a l'AMB (el 69% de tots els treballadors/ores creatius de Catalunya es registren a l'AMB), especialment en les activitats creatives no tradicionals (com ara *Software, videojocs i edició digital*).

Pel que fa a les ocupacions que es consideren creatives, segons les dades del Cens de 2011, aquestes es concentren al municipi de Barcelona. Concretament, s'han comptabilitzat en aquest municipi 71.000 treballadors/ores, xifra que equival al 10% dels treballadors/ores de Barcelona i al 30% del total de treballadors/ores creatius de Catalunya. Aquest fet estaria reflectint l'"efecte incubadora" que desenvolupen les grans ciutats respecte a noves activitats. Finalment, s'ha de destacar que les activitats intensives en coneixement i les activitats creatives han resistit millor l'impacte de la crisi.

Capítol 6. Comerç de mercaderies i serveis (turisme)

L'any 2014 els fluxos de comerç internacional van experimentar un important creixement respecte l'any anterior i, per primer cop des del 2007, el creixement de les importacions de la província de Barcelona i de Catalunya van superar el de les exportacions, denotant la dependència exterior de l'economia de Barcelona quan creix el PIB. D'altra banda, el pes de les exportacions de Barcelona sobre el total de la UE-15 va continuar creixent lleugerament, fet que demostra la competitivitat internacional de la província de Barcelona.

La província de Barcelona va exportar l'any 2014 mercaderies per valor de 47.080 milions d'euros a tot el món, 1.685 milions d'euros més que durant el 2013 (+3,7%). Les importacions van ser de 57.862 milions d'euros a tot el món, 4.976 milions d'euros més que el 2013 (+9,4%). En relació amb els àmbits geogràfics de destinació i origen de les exportacions i les importacions de la província de Barcelona, cal destacar que la principal destinació i el principal origen continua sent, amb diferència, el continent europeu, amb el 68% de les exportacions totals (el 56% a la UE-15), i el 65% de les importacions totals (el 53% de la UE-15). Des del 2010, el pes d'Europa com a destinació de les exportacions es va reduint (un 4%), tot i que les exportacions totals van creixent; en canvi, el pes d'Europa com a origen de les importacions creix (un 2%).

Els principals sectors exportadors (l'any 2014) són la *Fabricació de vehicles de motor* (7.300 milions d'euros i el 16% de les exportacions), seguit dels sectors químic i farmacèutic, que acumulen en conjunt més de 6.500 milions d'euros i el 14% de les exportacions totals. Entre aquests tres sectors acumulen el 30% de les exportacions, i els 10 primers sumats superen el 53% del total, evidenciant una important concentració en els sectors exportadors. Pel que fa a les importacions, els tres primers sectors són la *Fabricació de productes químics bàsics* (5.600 milions d'euros, el 9,7% del total), *Fabricació de vehicles de motor* (5.256 milions d'euros i el 9,1%), i la *Confecció de peces de vestir* (3.920 milions d'euros, el 6,8% del total). Els tres acumulen el 26% del total, i els deu primers arriben al 49%, és a dir, la concentració és lleugerament inferior que en les exportacions.

En relació amb l'evolució del turisme, cal destacar que el 2014 va continuar la tendència positiva, tant en el nombre de turistes (7,87 milions) com de pernoctacions (17 milions), pel que fa al municipi de Barcelona. A la província de Barcelona, les dades interanuals són també positives amb la novetat, respecte els anys anteriors, que el 2014 van tornar a créixer els viatgers i les pernoctacions dels residents a Espanya, per primer cop des de l'any 2010.

Capítol 7. L'opinió dels residents metropolitans sobre la mobilitat i el transport

En el capítol s'analitzen dades sobre la mobilitat quotidiana a l'AMB que interrelacionen les preferències i valoracions de la població amb el lloc de residència i el perfil social. Conèixer com els diferents grups de la població es mouen diàriament i, a la vegada, saber com entenen la mobilitat, és d'interès a l'hora d'orientar millor les actuacions en aquest àmbit per part de l'Administració.

Per als residents a l'àrea metropolitana, els principals motius per utilitzar el transport públic estan relacionats amb la comoditat, la dificultat d'aparcar en destinació, el preu i la rapidesa. Pel que fa als motius per no utilitzar el transport públic, els principals són la manca d'oferta, el preu elevat, el fet de no necessitar-lo i la preferència pel transport privat. Paradoxalment, en relació amb les respostes sobre els motius per no utilitzar el transport públic, tan sols una de les quatre primeres respostes (el preu) és també una resposta que s'esmenta entre les quatre primeres raons per utilitzar el transport públic. Així, encara que la població no usuària del transport públic afirmi, principalment, que no l'utilitza per manca

d'oferta, s'observa que, en la realitat, per a aquells que sí l'utilitzen hi ha altres factors (més enllà de l'oferta) que condicionen més la seva elecció modal (entre ells, la manca d'aparcament en destinació).

Les pautes de mobilitat vinculades al territori on es resideix o la condició social impliquen també predisposicions i percepcions diferencials en relació amb els motius declarats per utilitzar un mitjà de transport o un altre. Així, per exemple, en funció del perfil social, les respostes dels motius d'ús ajuden a entendre la mobilitat diferencial entre homes i dones. Tenint en compte que les dones es mouen més a peu i en transport públic que els homes, les respostes sobre els motius d'ús posen de relleu la "captivitat" de les dones en relació amb el transport públic. D'aquesta manera, no disposar de permís de conduir, no disposar de vehicle o el fet que les portin, augmenten entre les respostes de les dones.

Respecte a la valoració de les polítiques de mobilitat, l'Enquesta de mobilitat en dia feiner (EMEF) posa de manifest com les actuacions de mobilitat relacionades amb la millora de la qualitat de l'entorn, com ara ampliar el nombre de carrils bus o la transformació de més carrers per a ús exclusiu de vianants, si bé es pot considerar que són acceptades per la població, la valoració que en fa és inferior a la d'altres actuacions. De fet, les mesures més ben acollides són les que donen preferència a l'aparcament del cotxe al carrer per als residents del barri o les que volen millorar la seguretat viària augmentant els controls d'alcoholèmia i drogues, així com de velocitat.

La valoració de les polítiques de mobilitat urbana també són diferents en funció del nivell d'ús dels mitjans de transport: s'observa com els que declaren ser usuaris habituals del mode a peu es decanten per donar més importància per les polítiques de mobilitat sostenible, mentre que els que utilitzen de forma freqüent el cotxe com a conductors puntuen pitjor aquest tipus d'actuacions.

Per últim, en relació amb la valoració dels mitjans de transport, cal destacar que els modes més ben valorats són els mitjans de transport individuals (caminar, bicicleta, moto i cotxe), coincidint el mode més ben valorat amb el mode més utilitzat (caminar). Entre els mitjans de transport públic, són el tramvia i els FGC els més ben valorats, i el que obté la valoració més baixa és el servei de rodalies operat per Renfe.

Capítol 8. Avaluació integrada de la mobilitat sostenible a l'AMB: efectes de la crisi econòmica en la mobilitat de la població i les seves conseqüències socioambientals

El sistema de mobilitat és un factor determinant en el consum energètic i la generació de contaminació atmosfèrica a l'AMB. La configuració del sistema de mobilitat té conseqüències a nivell territorial, ambiental i social, ja que condiciona el funcionament energètic i la contribució al canvi climàtic, la salut i la qualitat de vida de la població. En concret, cal destacar la gran dependència del vehicle privat en la demanda de la mobilitat interurbana i el transport de mercaderies fonamentat en el transport per carretera com els principals causants dels efectes socioambientals de la mobilitat a l'AMB.

Tot i l'important quota de transport públic i de desplaçaments en modes no motoritzats al territori metropolità, la mobilitat a l'AMB encara és altament dependent del vehicle privat. Els turismes són els responsables del 50% del total de les emissions de CO₂ i de NO₂ generats per la mobilitat del transport terrestre. El transport de mercaderies ho és del voltant del 37% de les emissions de CO₂ i del 46% de les emissions de NO₂. Només al voltant del 9% de les emissions de CO₂ i el 4% de les emissions de NO₂ estarien generades per desplaçaments en transport col·lectiu (autobusos/autocars i modes ferroviaris). Així doncs, el repte seria mantenir el nivell de mobilitat conseqüència de l'actual crisi financera, o fins i tot incrementar-la si la realitat sociodemogràfica i econòmica així ho requereix, però disminuint el trànsit en vehicle privat i del transport de mercaderies.

En síntesi, l'efecte de la mobilitat esdevé un problema socioambiental de primer ordre, si no el més important a l'AMB. Resulta, per tant, necessari explorar amb rigor les relacions entre variables ambientals derivades de la mobilitat de la població (contaminants locals, emissions de gasos d'efecte hivernacle), variables territorials (urbanisme, transport públic) i socials (característiques demogràfiques, activitat econòmica), a més de la progressiva implementació de millores tecnològiques, amb el propòsit de facilitar una planificació i gestió més sostenible del territori. En conseqüència, l'enfocament del present estudi és socioambiental, i s'aborda des d'una perspectiva sistèmica, incidint en temes que afecten directament la societat, com ara la població exposada a la contaminació atmosfèrica.

1. MIGRACIONS, LLARS I ESCENARIS DE FUTUR DE LA POBLACIÓ METROPOLITANA A L'AMB²

² Els autors d'aquest capítol són Amand Blanes Llorens i Andreu Domingo i Valls, del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La manca de perspectiva sol jugar-nos males passades a l'hora de jutjar el nostre entorn i la nostra posició en aquest entorn. No és diferent quan parlem de l'evolució demogràfica. I aquesta dificultat es produeix en tot el continu temporal: a l'hora de valorar la situació present, però també la passada i molt més encara en l'estimació del futur. Qui ens hauria dit fa quinze anys que avui començaríem a considerar l'inici del mil·lenni com una època daurada? Qui ens diu que, quan fem estimacions del futur d'aquí a deu o quinze anys, no ens deixem arrossegar excessivament pel pessimisme que la crisi econòmica, però també la política, imposa a la nostra mirada? Reduir la incertesa, com a mínim en matèria de l'evolució de la població, ha estat un dels objectius de les projeccions demogràfiques; pràctica dirigida més a calibrar millor el temps present que a endevinar un futur que per definició és obert, sotmès a múltiples contingències extrademogràfiques.

En aquest text dedicat a recollir les tendències demogràfiques recents de l'AMB, us proposem un exercici gairebé invers a l'habitual. Partirem de l'empirisme de diferents escenaris de futur per als propers 15 anys per contextualitzar l'evolució dels darrers quinze, però sobretot per saber on ens trobem actualment, que és al cap i a la fi, la finalitat dels anuals. Empirisme que tindrà com a teló de fons l'aclaparadora inèrcia de l'envelliment de la població. Per raons d'espai hem limitat la nostra anàlisi retrospectiva a dos fenòmens demogràfics: 1) en primer lloc, a les migracions internacionals, *deus ex machina* –motor però també desllorigador– de tot canvi demogràfic d'aquests 30 anys, dels quinze passats i, com argumentarem, dels quinze que han de venir; i, 2) les formes familiars i de convivència a l'AMB, les transformacions de les quals varen protagonitzar les mutacions demogràfiques del darrer terç del segle XX i que, per raons obvies, mantenen un interès especial per a la planificació urbana

El present text recull, actualitza i amplia alguns dels principals resultats de l'informe que un equip del Centre d'Estudis Demogràfics, dirigit per Andreu Domingo i Amand Blanes, i format per Antonio López Gay, Enrique Ortega, Jordi Bayona, Juan Galeano, Pau Miret Gamundi, Rocío Treviño Maruri, Marc Ajenjo i Teresa Menacho, va realitzar durant l'any 2014 i part del 2015, per a l'entitat Àrea Metropolitana de Barcelona, amb el títol *El context demogràfic metropolità. Situació, tendències i previsions de població a l'AMB en el marc del Pla director urbanístic metropolità de Barcelona*, al qual remetem el lector interessat en el detall i en aspectes que allà es tractaren exhaustivament com les migracions intramunicipals d'autòctons i immigrants estrangers, la formació d'enclavament ètnics, o la mobilitat de la població i la població estrangera.

1.1 De la dinàmica a les estructures demogràfiques: uns escenaris de futur

L'AMB, amb el nou segle, ha experimentat una profunda transformació en les tendències demogràfiques en reprendre el creixement poblacional –encara que a un ritme inferior al del conjunt del país–, mercès al qual l'1 de gener de 2014 havia assolit els 3.214.211 habitants (segons les dades del padró continu de població), fonamentalment a causa del *boom* migratori. Malgrat aquesta aportació ha continuat intensificant-se el procés de transformació de les estructures demogràfiques, amb l'augment, en conseqüència, de la diver-

sitat dels seus habitants, o amb la redistribució d'acord amb unes noves pautes espacials. Aquestes tendències, com ha succeït també en el conjunt de Catalunya, s'han vist trasbalsades pels efectes de la crisi econòmica que ha incidit tant en el propi creixement –amb una estabilitat del volum de població i, fins i tot, una pèrdua en els darrers anys–, com en la dinàmica demogràfica, trencant la tendència de recuperació de la fecunditat, reduint la migració interna o el signe del saldo migratori amb l'exterior de l'AMB, entre d'altres fenòmens.

Ens trobem, doncs, en un moment de canvi, justament quan és més necessari preveure les dinàmiques demogràfiques futures, però tanmateix quan la incertesa també és més elevada. Davant d'aquest context de canvi demogràfic, la construcció d'escenaris de futur permet constatar quin seria l'impacte en termes de creixement i d'estructura de la població de l'AMB de diferents evolucions dels fenòmens demogràfics, especialment en relació amb els fluxos migratoris. Prenent com a població de partida la del padró a 1 de gener de 2014, s'han elaborat tres escenaris que es basen en els supòsits següents:

- **Escenari central o mitjà.** A curt termini s'intensifiquen els saldos migratoris negatius fins un màxim de menys 16.000 persones el 2016, per recuperar saldos positius de 10.000 persones/any a partir de 2022. En la mortalitat, es planteja una evolució tendencial de les millores de supervivència, i en la fecunditat, una reducció a curt termini, fins a 1,25 fills per dona, i una posterior represa a 1,45 fills per dona.
- **Escenari baix.** Es planteja que l'impacte de la crisi serà més acusat amb un saldo migratori més negatiu en el curt termini, fins a un valor de menys 27.000 persones el 2016, i amb una persistència de saldos negatius, de pèrdua de 5.000 persones/any per migracions. La davallada de la fecunditat és més accentuada i la posterior recuperació menor, alhora que els avenços en la longevitat seran també menys significatius.
- **Escenari alt.** Es pressuposa que l'efecte de la crisi sobre la dinàmica demogràfica serà menor, amb uns saldos menys negatius en el curt termini i amb una major recuperació de saldos positius, amb un nivell de base de 20.000 persones per any. A la vegada, es preveu una recuperació més significativa de la fecunditat, fins a 1,6 fills per dona, i uns guanys més intensos de longevitat.

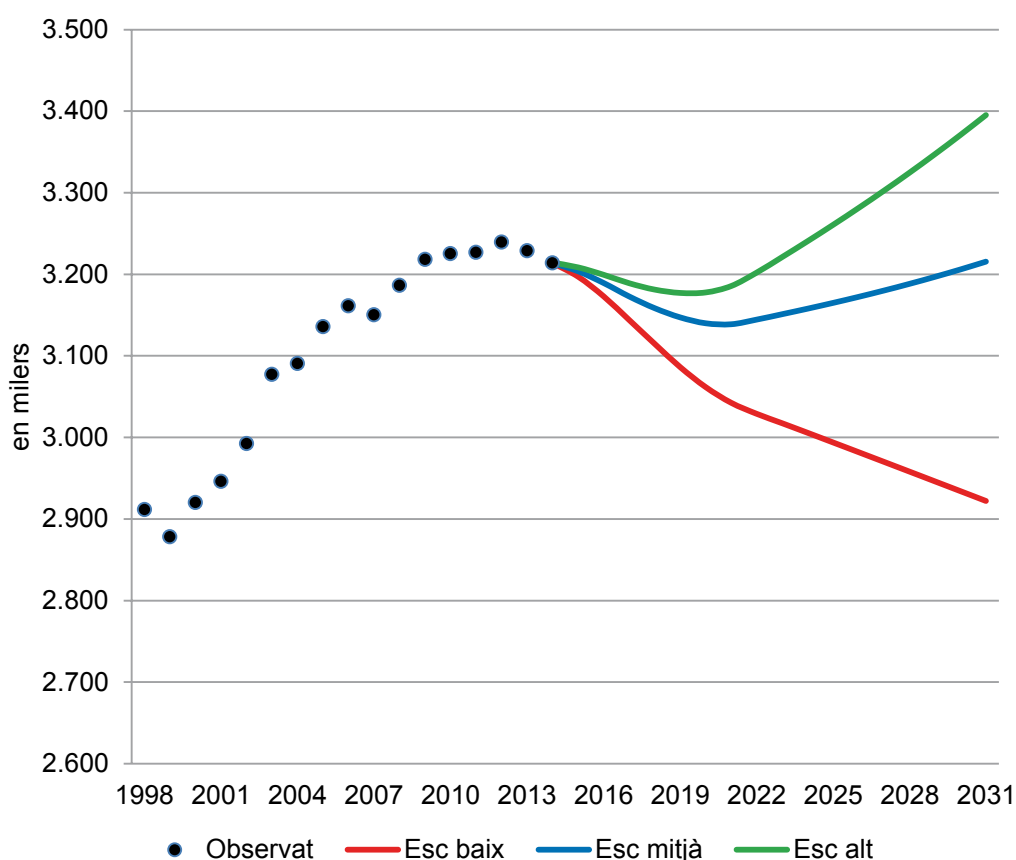
La població metropolitana, segons l'escenari mitjà o de referència, es reduirà a curt termini, fins a un mínim de 3,14 milions de residents l'any 2021, per reprendre posteriorment una senda de recuperació que portarà a una població, al final del període, similar a l'empadronada l'any 2014, lleugerament per sobre dels 3,2 milions d'habitants (vegeu la Taula 1.1 i el Gràfic 1.1).

Taula 1.1. Població de l'AMB empadronada el 2014 i projectada a 2021 i 2031 segons diferents escenaris

	Població (en milers)			Variació absoluta (en milers)			Variació relativa (en %)		
	2014	2021	2031	2014-21	2021-31	2014-31	2014-21	2021-31	2014-31
Padró continu	3.214,2								
Escenari baix	3.042,4	2.921,8		-171,8	-120,6	-292,4	-5,3	-4,0	-9,1
Escenari mitjà	3.138,4	3.215,8		-75,8	77,4	1,6	-2,4	2,5	0,0
Escenari alt	3.185,3	3.395,5		-28,9	210,2	181,3	-0,9	6,6	5,6

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Gràfic 1.1. Evolució i projecció de la població de l'AMB segons diferents escenaris, 1998-2031

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Només amb una recuperació més significativa dels saldos migratoris a mitjà termini, tal com es planteja en l'escenari alt, la població augmentaria de forma significativa, fins a gairebé 3,4 milions el 2031, fet que representaria unes 181.000 persones més que el 2014. No obstant això, inclús en aquest escenari, que es configura com el més favorable demogràficament, la població minvaria a curt termini i el ritme de creixement posterior seria inferior a l'enregistrat en el transcurs de la primera dècada d'aquest segle, en plena eclosió del fenomen migratori. En l'escenari oposat, de persistència en el temps de saldos migratoris negatius, l'evolució de la població seria clarament descendent, fins a situar-se el 2031 al voltant dels 2,92 milions de persones, és a dir una xifra similar a la de finals del segle passat.

A l'AMB hi residia gairebé el 47% de la població catalana a començament de segle, pes que s'ha reduït durant la darrera dècada fins a una mica menys del 43% el 2014. Comparant els tres escenaris de l'AMB amb els mateixos per a Catalunya de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT, 2014) es constata que en els propers anys el seu pes s'estabilitzarà en valors similars als actuals, entre el 41% i el 43% de la població resident a Catalunya. La comparació dels tres escenaris, que es basen en hipòtesis molt contrastades en relació amb els fluxos migratoris, mostra que és poc previsible que es produeixi una modificació substancial del pes demogràfic de l'AMB dintre de la població catalana.

La tendència del creixement natural és cap a un signe clarament negatiu en el curt termini que només es podria revertir si es produís una recuperació significativa de la fecunditat i retornessin saldos migratoris positius d'una important magnitud, com els previstos en l'escenari alt (vegeu la Taula 1.2). Aquesta tendència és el resultat de la combinació de dos processos. Per un costat, una estabilitat en el nombre de defuncions, al voltant de les 28.000 anuals en l'escenari mitjà, ja que les millores en la supervivència de la població es veuran contrarestades per l'efecte de la progressiva arribada a edats madures i avançades de generacions cada cop més nombroses. Per un altre, una reducció de la natalitat, que perllonga el descens iniciat en els darrers anys, per la confluència de tres factors: el descens en els nivells de fecunditat de la població arran de la crisi, la progressiva reducció dels contingents de dones en edat fèrtil, i la menor aportació de la immigració per la contracció dels seus fluxos. Els tres factors jugaran en la mateixa direcció fins a principis de la propera dècada provocant una caiguda del nombre de naixements entre els anys 2014 i 2021 del 23% segons l'escenari mitjà, i del 30% i el 18% en els escenaris baix i alt, respectivament. A més llarg termini, el nombre de nascuts es recupera en l'escenari mitjà i en l'alt per l'increment previst en els nivells de fecunditat de les dones i per l'impacte de les noves migracions en la natalitat, de tal manera que al final del període la davallada respecte de l'any 2014 seria del 13% en l'escenari mitjà, i augmentaria lleugerament en l'escenari alt. El resultat de l'escenari alt és força eloqüent, ja que malgrat basar-se en una recuperació prou significativa del nombre mitjà de fills per dona i dels saldos migratoris, els naixements el 2030 se situarien al voltant dels 32.000 que, amb tot, resulten una xifra inferior a l'enregistrada el 2008, en què es van produir uns 35.000 naixements de mares residents a l'AMB. En resum, ni sota els supòsits més favorables plantejats el nombre de nascuts retornaria als valors màxims observats en el primer decenni d'aquest segle.

Taula 1.2. Components del creixement de la població de l'AMB segons diferents escenaris, 2014-2020, 2021-2030 i 2014-2030

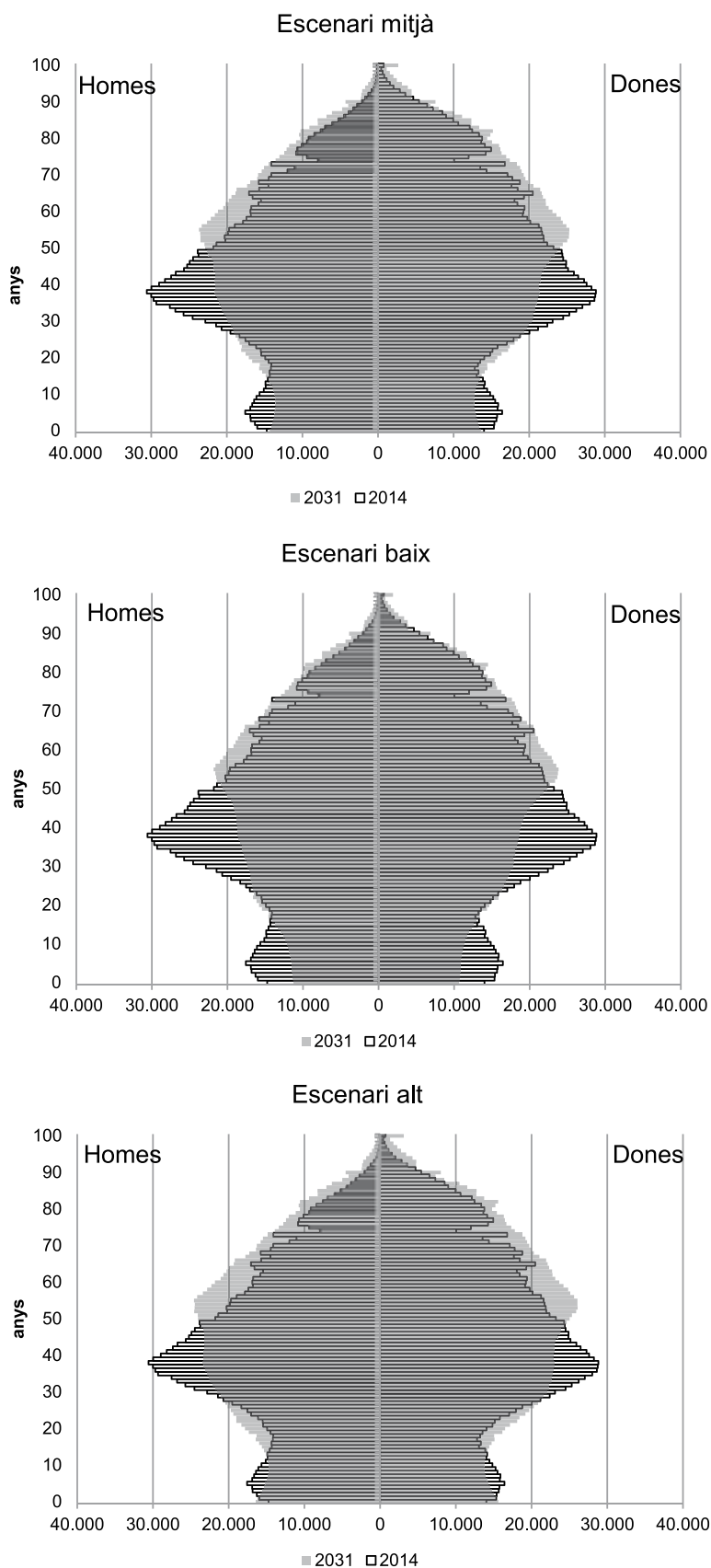
	Creixement natural (en milers)			Saldo migratori (en milers)			Creixement total (en milers)		
	2014-20	2021-30	2014-30	2014-20	2021-30	2014-30	2014-20	2021-30	2014-30
Esc. baix	-20,3	-68,4	-88,8	-151,4	-52,2	-203,6	-171,8	-120,6	-292,4
Esc. central	-8,2	-21,8	-30,0	-67,6	99,2	31,6	-75,8	77,4	1,6
Esc. alt	1,4	12,4	13,8	-30,3	197,8	167,5	-28,9	210,2	181,3

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Els fluxos migratoris, per tant, seran l'element determinant del creixement o decreixement de la població metropolitana, tant directament, aportant o sostraint població, com indirectament, incidint en els nivells de natalitat i fecunditat. En l'escenari mitjà, les pèrdues de població per migracions a curt termini es veuen compensades per la posterior represa del flux d'immigració, de tal manera que per al conjunt del període 2014-2030 el saldo és lleugerament positiu, proper a les 32.000 persones. En l'escenari baix, caracteritzat per la persistència de saldos migratoris negatius, encara que esmorteïts en el temps, l'AMB perdria al voltant de 204.000 persones, mentre que en l'escenari migratori més favorable l'aportació se situaria entorn de les 168.000 persones, encara que a curt termini els saldos també serien negatius.

La relativa estabilitat en l'evolució de la població metropolitana es veurà acompanyada per una profunda transformació en la seva estructura per edats, que esdevindrà l'element cabdal de l'evolució demogràfica dels propers anys (vegeu el Gràfic 1.2). Aquests canvis seran el resultat, per un costat, de la forta inèrcia que caracteritza les estructures poblacionals, amb el trànsit pel perfil de la piràmide de cohorts amb grans diferencials numèrics i, per un altre, del comportament futur dels fenòmens demogràfics i de la seva interrelació amb les estructures per edat i sexe. Les generacions més nombroses, que a l'AMB són entre els 30 i els 44 anys, es desplaçaran cap a les edats madures, alhora que es veuran substituïdes per cohorts més reduïdes, fruit de la baixa natalitat de les dècades anteriors. El reemplaçament generacional, unit a uns saldos migratoris de signe negatiu a curt termini, provocarà una forta minva en els efectius de població en la franja de 30 a 44 anys, d'un 22%, mentre que els de 50 a 64 anys augmentaran al voltant d'un 18% segons l'escenari mitjà. Fins i tot si es donés una represa significativa de la migració, tal com es postula en l'escenari alt, es produiria també aquest procés de maduració de la població metropolitana, amb un descens del 16% dels efectius de 30 a 44 anys i un increment del 22% en els de 50 a 64 anys. A la vegada, s'intensifica la tendència d'envelliment de la piràmide poblacional tant per la cúspide, per l'arribada a edats avançades de generacions plenes i pels avanços en la longevitat, com per la base, per la davallada de la natalitat a causa de la presència de menys dones en edat fecunda.

Gràfic 1.2. Piràmide de població de l'AMB segons diferents escenaris, 2014 i projecció el 2031

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Taula 1.3. Projectió de la població de l'AMB per grans grups d'edat segons escenari de projecció, 2014, 2021 i 2031

Grup d'edat	Escenari	Població (en milers)			Variació 2014-2031	
		2014	2021	2031	Absoluta	Relativa (%)
0-14 anys	Baix	465,8	417,0	346,6	-119,2	-25,6
	Central	465,8	432,8	403,4	-62,4	-13,4
	Alt	465,8	442,1	443,5	-22,3	-4,8
15-64 anys	Baix	2.134,0	1.981,2	1.867,5	-266,5	-12,5
	Central	2.134,0	2.049,6	2.062,5	-71,5	-3,4
	Alt	2.134,0	2.080,7	2.179,0	45,0	2,1
65 i més anys	Baix	614,4	644,2	707,7	93,3	15,2
	Central	614,4	656,0	749,9	135,5	22,1
	Alt	614,4	662,5	773,0	158,6	25,8

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

L'envelliment de la piràmide pot sintetitzar-se en l'evolució de l'edat mitjana de la població, que l'any 2014 era de 42,7 anys, i que durant el període projectat augmentaria gairebé 3 anys, fins als 45,5 anys de 2031 segons l'escenari mitjà. Paral·lelament, l'edat mediana, que actualment és de 41 anys, s'incrementa en 4 anys, de tal manera que el 2031 la meitat de la població metropolitana tindria 45 o més anys. Si analitzem l'envelliment per la cúspide, el 2010 el 10% de la població de més edat i que residia a l'AMB tenia 72 o més anys, el 2014 aquesta edat s'havia desplaçat fins als 74 anys, i l'any 2031 es preveu que sigui de 77 anys, segons novament l'escenari mitjà de projecció.

En relació amb l'evolució per grans grups d'edat, la població menor de 15 anys presenta una tendència a la davallada dels seus efectius, que provoca que, en l'escenari mitjà, els seus efectius l'any 2031 se situïn en una xifra similar a l'enregistrada el 2004 (vegeu la Taula 1.3). Encara considerant l'escenari alt, de fecunditat més elevada i de majors fluxos migratoris, els efectius en aquestes edats es reduirien en una mica més de 22.000 persones, de manera que s'assolirien al final del període valors propers als de 2009.

Per la seva banda, la població entre 15 i 64 anys es caracteritza per una sostinguda reducció, propera a 72.000 persones el 2031 en l'escenari mitjà, és a dir un 3,4% menys que l'any 2014. Paral·lelament es consolida el procés d'envelliment de l'estructura interna de la població en edat laboral, que perllonga la tendència iniciada al començament de segle. L'any 2000 el 31% d'aquesta població tenia menys de 30 anys i el 26% més de 50 anys, que corresponen als percentatges del 22% i del 28%, respectivament, el 2014. Al final del període projectat, i sota els supòsits de l'escenari mitjà, el 24% de la població en edat de treballar de l'AMB tindria entre 16 i 29 anys, i els de 50 a 64 anys representarien el 34%. Aquest fet planteja una sèrie de reptes en relació amb la formació contínua i la qualificació professional de la mà d'obra en un entorn que es configura cada cop més competitiu i que requereix d'una major diversificació en les competències i habilitats dels treballadors/ores. Per a aquestes edats també resulta rellevant analitzar quina en seria l'evolució si es perllongués en el temps un context de baixa fecunditat i de saldos migratoris negatius, ja que sota aquests supòsits la reducció assoliria una xifra de 266.000 persones, i se situaria per sota dels 2 milions a partir de l'any 2020.

Taula 1.4. Evolució i projecció dels indicadors d'envelliment de l'AMB segons l'escenari mitjà de projecció, 2000, 2014, 2021 i 2031

	2000	2014	2021	2031
Indicadors generals				
Població 65 i més anys	520.078	614.378	655.980	749.917
Pes sobre el total (%)	17,8	19,1	20,9	23,3
Sobreenvelliment				
% 65-74 sobre 65+	56,7	49,1	49,0	47,7
% 75-84 sobre 65+	32,7	35,8	33,9	34,5
% 85-94 sobre 65+	10,0	14,0	15,5	15,4
% 95+ sobre 65+	0,7	1,1	1,6	2,3
Feminització (dones per 100 homes)				
Població 65+	151	143	140	137
Població 85+	269	238	209	186

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Finalment, la gent gran, de 65 i més anys, veurà incrementar els seus efectius en els propers disset anys en unes 135.000 persones, segons l'escenari mitjà de projecció, passant del 19,1% al 23,3% de la població (vegeu la Taula 1.4). En el cas que les millores en la supervivència siguin menors, com les previstes en l'escenari baix, aquest augment se situaria en les 93.000 persones, mentre que en un context d'avenços més significatius de la longevitat, com els de l'escenari alt, s'assoliria un increment de 158.000 ancians més. L'increment de la gent gran es veurà acompanyat per una intensificació del "sobreenvelliment" de la seva estructura interna. Entre 2014 i 2031, segons l'escenari mitjà de projecció, la població de 65 a 74 anys tindrà un creixement relatiu del 19% i la de 75 a 84 anys del 18%, mentre que els de 85 a 94 anys augmentaran en un 34%, i els de 95 anys i més en un 164%. Aquestes diferències en els ritmes de creixement provocaran una reducció de 2,7 punts percentuals en el pes de la població de 65 a 74 anys en el total de la gent gran, del 84,9% de 2014 al 82,3% de 2031. Una altra característica de l'evolució de la població anciana serà una lleugera reducció del desequilibri entre sexes, tal com ha succeït en els darrers anys, encara que continuarà persistint una elevada "feminització" entre la població més gran.

El procés de maduració i envelliment de la piràmide poblacional s'estendrà per totes les zones metropolitanes, i es reduirà la disparitat que es constata en l'actualitat. Aquesta confluència respon a dues causes: per un costat, el desplaçament a edats avançades de cohorts cada cop més nombroses, que a més gaudiran d'una major longevitat i que es produirà en totes les zones metropolitanes; per un altre, la reorientació dels fluxos migratoris, tant interns com externs a l'AMB, que permetrà compensar en part l'efecte estructural de reducció de la població adulta jove, per la davallada de la natalitat de dècades anteriors, en el nucli central en detriment de les altres zones metropolitanes.

En síntesi, l'evolució demogràfica de l'AMB, en l'escenari més plausible, es caracteritzaria per una davallada de la seva població a curt termini i una posterior recuperació fins a assolir el 2031 unes xifres de població similars a les actuals, alhora que el seu pes dintre del con-

junt de la població catalana augmentaria lleugerament. No obstant això, per assolir aquest escenari és necessari que a mitjà termini es torni a invertir el signe del saldo migratori, ja que el creixement natural esdevindrà en tot cas negatiu en els propers anys. La clau radica, per tant, a convertir l'AMB en un espai atractiu tant des del punt de vista econòmic com residencial. En cas contrari, de persistència de saldos migratoris negatius, la població metropolitana es reduiria fins a una xifra dintre de 18 anys similar a la de finals del segle passat, i la primera dècada d'aquest segle es configuraria com un període excepcional de creixement demogràfic. A la vegada, i a l'interior de l'AMB, s'assistirà a un fre en el procés de desconcentració de la població i, per tant, és previsible una lleugera recuperació del pes demogràfic del nucli central metropolità, com apunten alguns treballs que aposten per una possible recentralització de la població metropolitana (López-Gay, 2011).

1.2 Els moviments migratoris amb l'estranger de l'AMB

Els fluxos migratoris amb l'estranger de l'AMB s'han caracteritzat els darrers anys per una contracció de les entrades i per un augment de les sortides d'estrangers i, en un volum molt inferior, de població espanyola, fruit del deteriorament de la situació econòmica. L'arribada d'immigració de l'estranger a l'AMB, igual que a Catalunya i a la resta de l'Estat, va ser molt intensa durant la fase d'expansió econòmica, amb una mitjana de poc més de 88.000 persones/any durant el període 2004-2008, fins a assolir un màxim proper a les 98.000 l'any 2007; però amb l'esclat de la crisi es va frenar aquesta tendència, i es va reduir fins a poc menys de 52.000 el 2013. Pel que fa a l'emigració, les sortides es caracteritzen pel seu fort increment durant la primera dècada del segle, encara que en aquesta evolució cal tenir en compte l'efecte de diferents ajustos en el Registre de Població, que explicaria en part les altes xifres dels anys 2009 i 2010. Per al període més recent, les sortides oscil·len entre les 55.000 i les 60.000 anuals, amb un creixent pes de les protagonitzades pels nascuts a l'Estat espanyol. Com a resultat d'aquestes tendències, el saldo migratori net amb l'estranger de l'AMB, que havia estat el principal motor del creixement demogràfic, s'ha reduït de forma molt significativa, i va assolir fins i tot un signe negatiu l'any 2013 (vegeu la Taula 1.5).

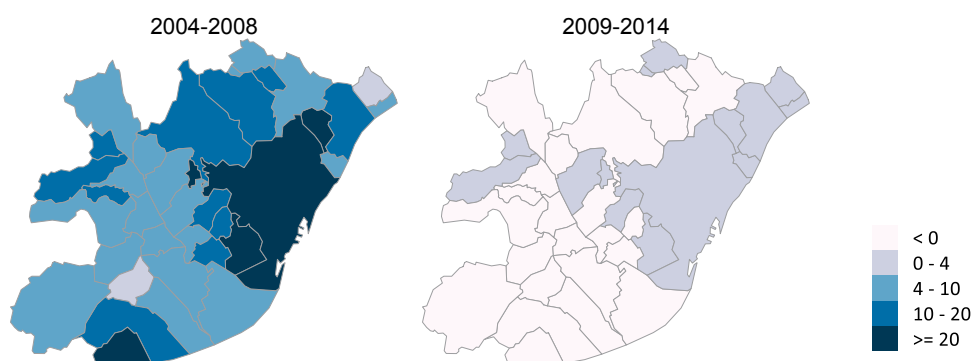
Taula 1.5. Evolució dels fluxos migratoris amb l'estranger de l'AMB segons país de naixement, 2004-2014

Immigració		Total	Estranger	Espanya
Any	2004	76.251	75.182	1.069
	2005	81.364	79.846	1.518
	2006	92.519	90.535	1.984
	2007	97.756	95.618	2.138
	2008	93.568	91.436	2.132
	2009	70.229	67.954	2.275
	2010	74.539	72.029	2.510
	2011	70.399	67.503	2.896
	2012	56.597	53.929	2.668
	2013	51.640	48.959	2.681
	2014	60.323	57.117	3.206
	Mitjana període	2004-08	88.292	86.523
2008-11		63.955	61.249	2.706
Emigració		Total	Estranger	Espanya
Any	2004	16.144	14.737	1.407
	2005	19.833	18.225	1.608
	2006	34.202	31.932	2.270
	2007	40.937	38.274	2.663
	2008	47.993	44.660	3.333
	2009	67.584	63.877	3.707
	2010	67.163	62.298	4.865
	2011	58.019	52.677	5.342
	2012	54.445	49.363	5.082
	2013	59.514	53.686	5.828
	2014	57.939	51.741	6.198
	Mitjana període	2004-08	31.822	29.566
2008-11		60.777	55.607	5.170
Migració neta		Total	Estranger	Espanya
Any	2004	60.107	60.445	-338
	2005	61.531	61.621	-90
	2006	58.317	58.603	-286
	2007	56.819	57.344	-525
	2008	45.575	46.776	-1.201
	2009	2.645	4.077	-1.432
	2010	7.376	9.731	-2.355
	2011	12.380	14.826	-2.446
	2012	2.152	4.566	-2.414
	2013	-7.874	-4.727	-3.147
	2014	2.384	5.376	-2.992
	Mitjana període	2004-08	56.470	56.958
2008-11		3.177	5.642	-2.464

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR (INE).

Aquesta contracció del saldo migratori amb l'exterior ha estat generalitzada en el conjunt dels municipis de l'AMB, encara que amb diferències pel que fa a la intensitat (vegeu el Mapa 1.1). En el conjunt del període 2004-2008 tots els municipis de l'AMB van tenir un saldo amb l'estranger de signe positiu, 15 dels quals van assolir taxes superiors al 10% anual, mentre que en el període 2009-2014 només en 13 municipis van mantenir saldos positius i, en tot cas d'una escassa quantia, per sota del 4% anual.

Mapa 1.1. Taxes de migració neta amb l'estranger dels municipis de l'AMB (per mil anual), 2004-2008 i 2009-2014

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu de l'INE.

1.2.1 Característiques i especialització territorial dels fluxos d'immigració

Entre el 2009 i el 2014, l'AMB va registrar prop de 384.000 entrades procedents de l'estranger, la major part de les quals van correspondre a població nascuda a l'estranger i amb nacionalitat estrangera. Per grans agregacions continentals, els llatinoamericans van continuar ostentant el predomini en els fluxos tot i la pèrdua en el protagonisme assolit abans de la crisi, quan van representar gairebé la meitat de les entrades. Les xifres indiquen que la immigració provinent del continent asiàtic, en la seva majoria del Pakistan, la Xina i l'Índia, ha guanyat un considerable pes relatiu fins a representar una de cada quatre entrades en el període 2009-2014. A la vegada, la disminució dels fluxos ha estat molt pronunciada entre els llatinoamericans, fet que podria ser indicatiu d'una incipient "desllatinoamericanització" de la immigració (Torres, 2014) a l'entorn metropolità, en contraposició amb el que va succeir durant els primers anys del segle.

Els processos de reagrupament familiar se situarien entre els principals factors de canvi en els darrers anys, ja sigui en el volum dels fluxos i en el pes relatiu dels diferents grups, com en la seva estructura demogràfica. Les poblacions pakistanesa, xinesa i índia van registrar una major intensitat immigratòria, especialment, van assolir xifres notablement elevades entre els menors i la població femenina en els grups d'edat jove i adulta, encara que els fluxos d'arribada s'han moderat molt durant el període 2012-14 (vegeu la Taula 1.6). Pel que fa a la població llatinoamericana, s'aprecia més heterogeneïtat en els patrons migratoris i una disminució generalitzada de les arribades en els darrers quinquennis, que ha estat més intensa entre els nadius de Bolívia, Brasil i Perú, i menys entre els de Mèxic

i la República Dominicana. La immigració de l'Europa comunitària, representada aquí per italians, francesos i romanesos, mostra uns patrons migratoris molt diferents, també quant al canvi observat els últims anys. El perfil d'italians i francesos reflecteix l'atracció que continua exercint l'entorn metropolità sobre la immigració comunitària per motius laborals o d'estudis, ateses les elevadíssimes taxes en els grups de 20 a 35 anys i la poca variació observada al llarg del període. Per contra, es constata una forta disminució en la intensitat immigratòria dels romanesos, més acusada entre la població jove i madura, que fa difícil discernir els factors que hi ha darrere d'aquest canvi atès que, en el context de crisi, aquesta població –juntament amb altres grups de l'Europa de l'est i la marroquina– encapçala les migracions circulars i la reemigració (Marcu, 2013). Un últim esment mereix la immigració de l'estranger de persones nascudes a Espanya, en la qual s'entrellacen diverses tipologies: una migració de retorn de població espanyola nascuda a Espanya vinculada bé a l'emigració més recent en edats joves i que procedeix del Regne Unit o els Estats Units, bé a les dècades anteriors amb edats més avançades i procedent de l'Argentina, Veneçuela o Cuba; una migració de població menor d'arrossegament, acompanyant els progenitors en el retorn a Espanya, però també de reagrupament familiar d'espanyols naturalitzats sobretot des de la regió andina, o vinculada a processos d'adopció internacional amb origen a la Xina i l'Europa de l'est.

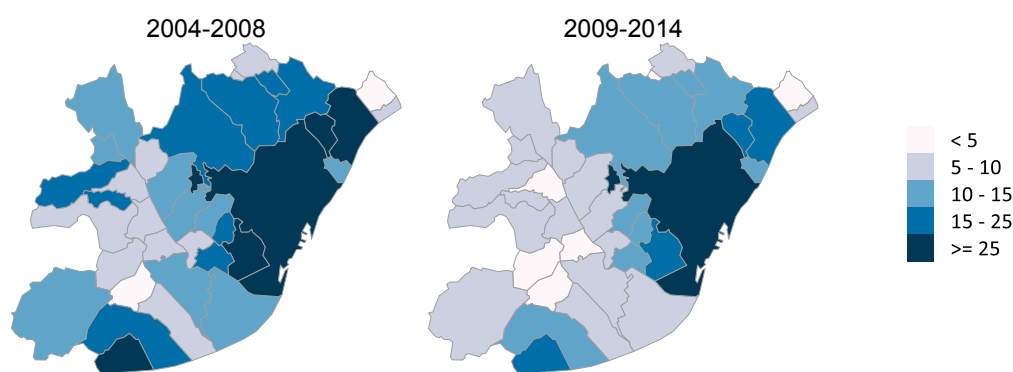
Taula 1.6. Rànquing de països per immigració exterior de l'AMB, segons país de naixement; 2006-2014

	Immigrants per triennis				Immigrants del període 2009-2014				
	2006-2008	2009-2011	2012-2014	Variació relativa (%)		Mitjana d'edat			
	(A)	(B)	(C)	(B/A)	(C/B)	Homes	Dones	Total	% Homes
Pakistan	19.632	28.608	16.494	45,7	-42,3	30,3	25,7	29,4	79
Marroc	17.715	12.649	9.409	-28,6	-25,6	31,8	32,4	32,0	63
Bolívia	23.828	6.175	4.115	-74,1	-33,4	28,5	30,8	29,8	43
Xina	15.062	12.220	9.062	-18,9	-25,8	30,2	30,7	30,5	49
Perú	14.595	8.538	5.020	-41,5	-41,2	31,7	32,8	32,3	46
Equador	14.580	8.495	5.389	-41,7	-36,6	27,9	28,9	28,4	50
Brasil	14.488	6.509	4.375	-55,1	-32,8	28,7	30,8	29,8	45
Colòmbia	11.734	8.787	5.953	-25,1	-32,3	29,6	31,5	30,6	45
Argentina	11.329	6.513	4.860	-42,5	-25,4	33,0	35,2	34,1	50
Romania	10.000	6.916	4.347	-30,8	-37,1	30,1	29,4	29,7	49
Espanya	6.253	7.676	8.551	22,8	11,4	24,0	24,1	24,1	51
Itàlia	8.133	6.779	6.646	-16,6	-2,0	31,1	29,4	30,4	58
R. Dominicana	7.956	6.605	5.749	-17,0	-13,0	28,5	29,0	28,8	46
Índia	6.203	6.380	4.733	2,9	-25,8	28,7	27,6	28,4	73
França	6.933	5.189	4.858	-25,2	-6,4	29,7	27,6	28,7	52
Xile	6.608	3.838	2.390	-41,9	-37,7	31,5	32,7	32,1	49
Mèxic	5.093	4.533	3.787	-11,0	-16,5	28,5	28,5	28,5	45
<i>Totes els països</i>	<i>296.073</i>	<i>224.039</i>	<i>175.448</i>	<i>-24,2</i>	<i>-21,7</i>	<i>29,8</i>	<i>29,9</i>	<i>29,9</i>	<i>54</i>

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR (INE).

En l'àmbit territorial, la ciutat de Barcelona continua exercint el seu paper com a principal porta d'entrada i difusora a la resta de municipis de la immigració internacional en l'entorn metropolità i el conjunt de Catalunya. Entre el 2009 i el 2014, dues de cada tres entrades procedents de l'exterior tenien la capital com a primera destinació, tot i que cal destacar també el pes receptor d'altres municipis de la primera corona entre els quals l'Hospitalet de Llobregat, amb un 8% de totes les entrades, i Badalona, amb un 7%. Arran de la crisi s'ha produït una forta i generalitzada pèrdua del paper de la immigració internacional com a component del creixement demogràfic, ja que durant el període 2004-2008 la taxa d'immigració en 15 dels municipis metropolitans va superar el 15‰ anual, amb màxims per sobre del 30‰ anual a Castelldefels, Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat, mentre que en el període 2009-2014 la xifra es va reduir a 5 municipis, i cap va superar el llindar del 27‰ que es localitza a la ciutat de Barcelona (vegeu el Mapa 1.2).

Mapa 1.2. Taxes d'immigració de l'estranger dels municipis de l'AMB (per mil anual), 2004-2008 i 2009-2014

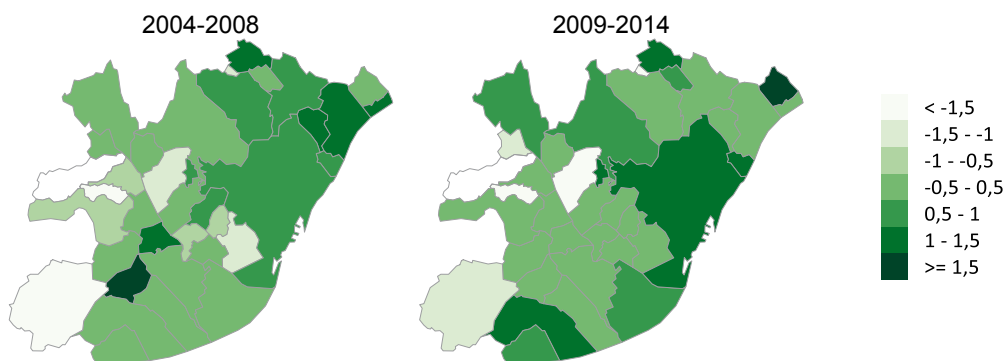
Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu de l'INE.

Més enllà de l'impacte de la crisi sobre el volum de les entrades i el seu efecte sobre la dinàmica demogràfica, és d'interès conèixer si, al llarg dels darrers anys, s'ha assistit a una diversificació en la immigració, definida com la diversitat en la composició per origen de la immigració. Per tal d'analitzar aquesta diversitat, s'ha calculat un índex per als períodes 2004-2008 i 2009-2014 que mesura el grau d'equilibri en la distribució relativa dels orígens dels fluxos d'immigració per a cada municipi³ (vegeu el Mapa 1.3). En el període més recent, els municipis de Barberà del Vallès, Barcelona, Gavà, el Prat de Llobregat, Sant Adrià de Besòs, Sant Cugat del Vallès i Tiana encapçalen el rànquing de municipis amb una major diversitat en haver rebut uns fluxos amb una distribució més equitativa de tots els agregats continentals. En l'altre extrem se situarien Badia del Vallès, Corbera de Llobregat, Molins de Rei i la Palma de Cervelló, caracteritzats per una distribució més desequilibrada, ja sigui pel predomini de la immigració sud-americana, com a Corbera de Llobregat i Molins de Rei, ja sigui africana, com a Badia del Vallès. Una composició relativa més equilibrada

³ Es consideren nou agregats continentals classificats per l'àrea de naixement de l'immigrant: Espanya, Europa occidental, Europa oriental, Àfrica, Amèrica central i Carib, Amèrica del sud, Àsia central i oest, Sud-est asiàtic, i d'altres (Amèrica del Nord i Oceania). Per tant, el valor de l'índex pot variar entre un mínim d'1, equivalent a una mínima diversitat, i un màxim de 9, de màxima diversitat.

dels fluxos d'entrada es va traduir en un augment de la diversitat del 40% entre els dos triennis per al conjunt de l'AMB, i en 9 dels municipis es van assolir increments superiors al 60%. Un clar exemple és l'Hospitalet de Llobregat, on els 66% de les entrades entre 2004-2008 van ser de llatinoamericans, proporció que va disminuir fins el 50% davant l'arribada de població del centre i l'oest d'Àsia, principalment indis i pakistanesos. Només Sant Climent de Llobregat i Badalona van veure reduïda la diversitat en els fluxos, tot i que molt lleugerament.

Mapa 1.3. Diversitat dels fluxos d'immigració exterior: tipologia de municipis de l'AMB*, 2004-2008 i 2009-2014

Nota: es consideren nou agregats continentals classificats per l'àrea de naixement de l'immigrant: Espanya, Europa occidental, Europa oriental, Àfrica, Amèrica central i Carib, Amèrica del sud, Àsia central i oest, Sud-est asiàtic, i d'altres (Amèrica del nord i Oceania). Per tal de poder comparar els dos períodes, als mapes es representa la puntuació tipificada de l'índex de diversitat dels municipis. Com més negatiu és el valor menys diversa és la naturalesa dels immigrants, i com més positiu, més diversa i equilibrada la composició de la immigració.

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu de l'INE.

De l'examen de la diversitat dels fluxos d'immigració és desprenen diferents qüestions que resulten rellevants. La primera és que la diversitat, o un major equilibri en la composició dels fluxos, s'ha incrementat al llarg dels últims anys. La segona és que són pocs els municipis que van rebre una immigració en la qual predomina un grup sobre la resta, en concret, nou en el primer període i sis en el segon. La tercera fa referència al canvi entre els dos períodes: dels 36 municipis de l'AMB, 28 han variat de posició en la classificació tipològica, la major part dels quals cap a una pluralitat creixent en les entrades.

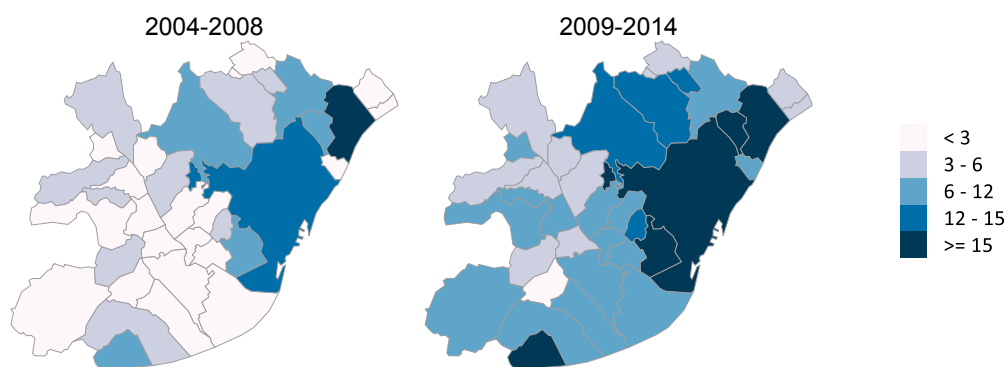
1.2.2 L'emigració a l'estranger: un fenomen emergent

Sens dubte, l'emigració, i en particular l'emigració de la població jove autòctona no vinculada a la immigració internacional de principis del segle XXI, ha estat un dels fenòmens demogràfics que més ha cridat l'atenció a partir de la crisi econòmica, actuant a la vegada com a prova manifesta d'aquesta i com a fenomen emergent que pot comprometre l'evolució futura de la població. I, amb tot, compartint aquesta preocupació, cal relativitzar-ne l'impacte en termes poblacionals. En primer lloc, perquè l'abast del fenomen és més reduït del que el dèficit en la cobertura de les dades pot fer témer; en segon lloc, per l'evidència de fluxos anteriors a la crisi (i hauré d'assumir que també posteriors a aques-

ta). Per al conjunt d'Espanya, s'han fet valoracions en aquest sentit, que no treuen, però, un gram de preocupació per la situació dels joves que han hagut de migrar, i, efectivament, per la situació d'una AMB en què l'emigració de joves s'ha de prendre com a símptoma de la seva vitalitat (Domingo i Blanes, 2015). L'emigració de l'AMB de persones de nacionalitat espanyola nascudes a Espanya durant el període posterior a la crisi econòmica de 2009 a 2014 es xifra en un mínim de 18.467 persones, que corresponen només al 5,1% del total de moviments; així el màxim de sortides resulta de les persones de nacionalitat estrangera, amb poc més de 335.000, i, entre aquests moviments, són majoritaris els anomenats de retorn, és a dir, els que tenen per destinació el mateix país on varen néixer i d'on majoritàriament van partir els immigrants.

Començant per la perspectiva territorial de l'emigració a l'exterior, la comparació de les taxes d'abans i després de la crisi econòmica (vegeu el Mapa 1.4) ens parla d'una generalització i augment, tant en volum com en intensitat, d'uns moviments que, independentment del protagonisme de la immigració en el període de bonança, ja s'estaven produint. Mentre que en el període 2004-2008 només tres municipis tenien taxes d'emigració a l'estranger superiors al 10%, en el període següent la xifra s'havia elevat fins als 15 municipis i, entre aquests, Barcelona, Castelldefels i Santa Coloma de Gramenet superaven el 20% anual.

Mapa 1.4. Taxes d'emigració de l'estranger dels municipis de l'AMB (per mil anual), 2004-2008 i 2009-2014

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu de l'INE.

Quant a la intensitat l'emigració de persones nascudes a l'estranger, també ha estat molt superior a la dels nascuts a Espanya, com mostren les taxes d'emigració exterior (vegeu la Taula 1.7), i això independentment del sexe o comparant els joves amb el total de la població, si bé les taxes masculines entre els nascuts a l'estranger han estat sempre superiors a les femenines, mentre que si ens fixem en el que succeeix per al grup entre 20 i 39 anys, la intensitat de la sortida de joves nascuda a Espanya ha estat superior a la masculina, fet que corroboraria l'afectació a un nivell d'estudis superiors (en el que excel·leixen les generacions femenines). En tot cas el que ens interessaria és remarcar que les taxes per als joves nascuts a Espanya gairebé es doblen a partir de 2012 molt per damunt del que succeeix a la resta d'edats; entre les dones, si en el període 2009-2011 la taxa era del 2,09%, en el 2012-2014 passa a ser del 2,95%.

Quant a la intensitat l'emigració de persones nascudes a l'estranger, també ha estat molt superior a la dels nascuts a Espanya, com mostren les taxes d'emigració exterior (vegeu la Taula 1.7), i això independentment del sexe o comparant els joves amb el total de la població, si bé les taxes masculines entre els nascuts a l'estranger han estat sempre superiors a les femenines, mentre que si ens fixem en el que succeeix per al grup entre 20 i 39 anys, la intensitat de la sortida de joves nascuda a Espanya ha estat superior a la masculina, fet que corroboraria l'afectació a un nivell d'estudis superiors (en el que excel·leixen les generacions femenines). En tot cas el que ens interessaria és remarcar que les taxes per als joves nascuts a Espanya gairebé es doblen a partir de 2012 molt per damunt del que succeeix a la resta d'edats; entre les dones, si en el període 2009-2011 la taxa era del 2,09‰, en el 2012-2014 passa a ser del 2,95‰.

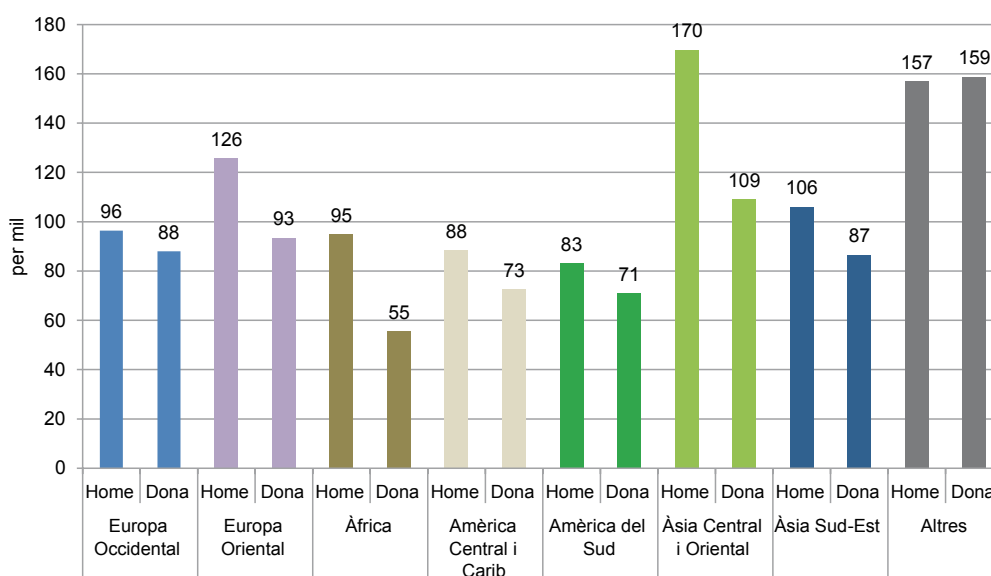
Taula 1.7. Taxes d'emigració a l'exterior segons lloc de naixement (per mil) a Barcelona i l'AMB, 2009-2014

		Població total			Població de 20 a 39 anys		
		Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Barcelona	Nascuts a Espanya	2,70	2,21	2,44	3,48	3,60	3,54
	Nascuts a l'estranger	121,35	90,80	106,07	144,35	111,33	128,15
	Total	29,34	20,21	24,54	59,33	46,03	52,78
Resta AMB	Nascuts a Espanya	1,62	1,46	1,54	1,54	1,54	1,54
	Nascuts a l'estranger	83,25	59,97	71,98	93,78	63,34	79,18
	Total	15,63	10,68	13,13	27,37	18,33	22,97
AMB	Nascuts a Espanya	2,13	1,83	1,98	2,42	2,48	2,45
	Nascuts a l'estranger	104,49	77,65	91,26	123,29	91,88	108,02
	Total	22,35	15,54	18,84	43,27	32,26	37,88

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu (INE).

Per orígens, la intensitat de l'emigració no ha estat ni molt menys la mateixa (vegeu el Gràfic 1.3). Destaca el cas de l'Àsia central amb unes taxes que superen el total d'agregacions continentals. Si recordem els nacionals dels països que més pes tenen en aquest agregat, eren també aquells que presentaven taxes d'immigració per a ambdós sexes més elevades per al mateix període, de la qual cosa podem concloure que s'està donant fins a cert punt un canvi en la composició de la població d'aquestes nacionalitats a mesura que s'ajusta l'equilibri entre els que decideixen marxar i els que decideixen continuar migrant (sovint en forma de reagrupament familiar). En tots els agregats continentals les taxes d'emigració masculines han estat superiors a les femenines, i la més baixa és la de les dones africanes. Sabent que les dones d'aquests orígens estan relacionades directament amb la migració d'índole familiar, podríem pensar que els nuclis familiars han actuat com a ancoratge al territori, i que, en cas de "desagregacions familiars", com a mínim en el cas de les africanes, es pot haver donat el cas que mentre els marits migraven (amb migracions de retorn o a un tercer país), les seves parelles romanien al territori metropolità amb els seus fills.

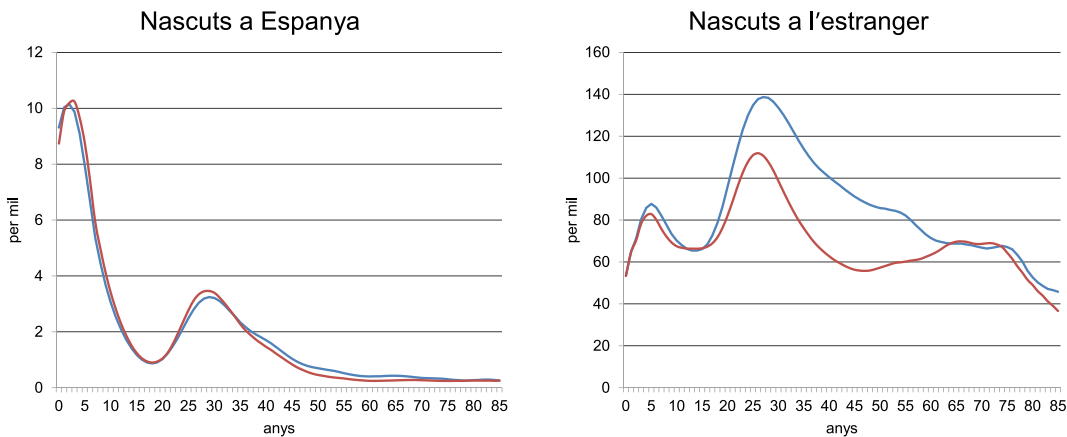
Gràfic 1.3. Taxes d'emigració a l'estranger per sexe i grans agrupacions de països de naixement a l'AMB, 2009-2014

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu (INE).

En relació amb els patrons de l'emigració per sexe i edat, cal destacar en primer lloc la importància dels menors en els fluxos de sortida de la població nascuda a Espanya, que en la seva majoria es tracta de descendents de població immigrada, ja que més de la meitat tenen nacionalitat estrangera (vegeu el Gràfic 1.4). Es tracta de moviments migratoris d'arrossegament, de menors que acompanyen els seus progenitors en la sortida o es desplacen per reunir-se amb ells mitjançant un procés de retorn o reemigració per etapes. Entre els nascuts a l'estranger també assoleixen una elevada intensitat, especialment en el cas dels nascuts en països comunitaris. Una segona qüestió concerneix el grup de població nascuda a Espanya que ha experimentat un creixement en la seva propensió a emigrar en els darrers anys, i que ha afectat la població masculina i femenina localitzada en els grups d'edat de 25 a 35 anys. Per la seva banda, el patró emigratori del conjunt de la població nascuda a l'estranger és més complex, ja que varia en funció dels diferents col·lectius, i s'aprecia, en tot cas, una major propensió emigratòria dels homes en tot el rang d'edats adultes. En la població comunitària, argentina i xinesa, les diferències entre homes i dones són menors i molt localitzades en determinats grups d'edat. En el cas dels dominicans i el grup de nascuts a la regió andina, l'asimetria de gènere, tot i que superior als anteriors, es distribueix al llarg de tot el rang d'edats. En canvi, entre els bolivians i brasilers la diferència és major i localitzada en la població adulta o madura, fet que és reproduït entre marroquins, pakistanesos i indis. Una última qüestió fa referència a la sortida de població d'edat avançada, la qual assoleix una intensitat molt elevada entre la població llatinoamericana –també entre la xinesa, pakistanesa i marroquina– fet indicatiu de processos de retorn o reemigració selectiva.

Gràfic 1.4. Taxes d'emigració a l'exterior segons el lloc de naixement a l'AMB, 2009-2014

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR i del Padró continu (INE).

Finalment, pel que fa a les principals destinacions de l'emigració exterior, ens referim en primer lloc a les elegides per la població nascuda a l'estranger, la destinació de la qual es coneix només en un 9% de les sortides, amb un rang que varia d'un mínim del 2% dels pakistanesos a un màxim del 22% dels equatorians (vegeu la Taula 1.8). Malgrat aquesta limitació amb les dades, la tornada al país de naixement ha estat l'opció preferent de la població estrangera que emprèn la sortida des de l'entorn metropolità. Hi ha grups que mostren una propensió superior a la mitjana, entre els quals destaquen els bolivians, romanesos, equatorians i xinesos, tots amb xifres entorn el 90%, mentre que les poblacions marroquina i pakistanesa opten, en major mesura, per altres destinacions diferents, sobretot cap al Regne Unit, França i Bèlgica. Entre els estrangers que duen a terme una nova migració, la immensa majoria té com a destinació aquells països de la Unió Europea o de l'Espai Econòmic Europeu amb una situació econòmica més favorable. Juntament amb el factor d'atracció que pugui exercir la demanda de mà d'obra immigrada per part dels països receptors, les xarxes migratòries poden estar tenint un paper clau, com es desprèn de les afinitats electives mostrades pels diferents grups per determinades destinacions. En són bon exemples l'afinitat dels indis i pakistanesos pel Regne Unit, la dels argentins i romanesos per Itàlia, la de la població marroquina per Bèlgica i França, o la dels equatorians pels Estats Units. Com ha posat en relleu l'àmplia literatura acadèmica dedicada a la temàtica, les xarxes migratòries redueixen els costos i minimitzen els riscos associats a la migració, propiciant, per tant, les sortides.

Taula 1.8. Principals destinacions de l'emigració exterior de la població nascuda a l'estranger a l'AMB, 2009-2014

País naixement	Total	DC	1a	2a	3a	% retorn
Pakistan	34.577	707	Pakistan	R. Unit	França	58,8
Marroc	21.131	1.730	Marroc	Bèlgica	França	49,1
Bolívia	18.121	1.658	Bolívia	R. Unit	Alemanya	94,7
Equador	17.945	4.109	Equador	Estats Units	Alemanya	87,9
Xina	17.906	695	Xina	Itàlia	França	88,3
Brasil	15.546	1.262	Brasil	R. Unit	Itàlia	80,7
Argentina	13.995	1.762	Argentina	Itàlia	Suïssa	76,7
Colòmbia	13.481	1.795	Colòmbia	R. Unit	Alemanya	74,4
Perú	12.461	1.644	Perú	Alemanya	R. Unit	78,0
Romania	12.052	558	Romania	França	Itàlia	92,7
França	10.511	717	França	Suïssa	Alemanya	74,2
Itàlia	9.478	647	Itàlia	Argentina	Suïssa	79,6
Índia	8.792	375	Índia	Alemanya	R. Unit	74,4
AMB	333.646	29.022	<i>Equador</i>	<i>Bolívia</i>	<i>Alemanya</i>	<i>76,7</i>

Nota: DC és el país de destinació conegut, i % retorn és el percentatge d'emigrants al seu país de naixement sobre el total de destinacions conegudes.

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades de l'EVR de (INE).

Per la seva banda, la població espanyola de naixement, la destinació de la qual no es coneix en el 63% de les sortides, opta preferentment pel Regne Unit, els Estats Units, Alemanya i França com a principals països d'acollida. Aquestes quatre, juntament amb Suïssa i Bèlgica, van ser les destinacions tradicionals de l'emigració espanyola de la dècada dels seixanta –França, Alemanya, Bèlgica i Suïssa– com la de l'emigració més recent –especialment el Regne Unit i els Estats Units. La presència entre les deu primeres destinacions d'Equador, Argentina, la Xina reflecteix tant una emigració cap a països emergents, ja sigui d'àmbit regional o internacional, com migracions d'arrossegament, de fills d'immigrants recents nascuts ja a l'Estat espanyol i que emigren amb els seus pares.

1.3 Les formes familiars i de convivència a l'AMB

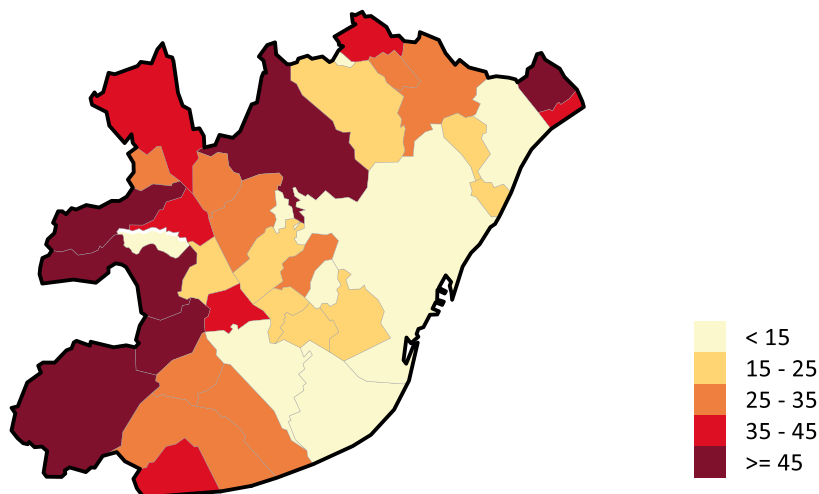
Les darreres dècades s'ha assistit a una sèrie de transformacions en les formes familiars i de convivència que es troben imbricades amb processos com ara la caiguda i el retardament de la fecunditat, i també de la nupcialitat, l'increment de la divorcialitat, l'augment de les unions consensuals i dels naixements fora del matrimoni, així com una diversificació en la morfologia de les llars i de les tipologies del nucli familiar. Noves dinàmiques que debiliten la linealitat que caracteritzava el cicle de vida familiar, els qual es configura com a més divers i plural. Es tracta de processos lligats a la individualització dels projectes familiars i a la nova posició social de les dones, que han comportat una certa desintitucionalització de les relacions familiars.

1.3.1 Nombre i grandària de les llars a l'AMB

A l'AMB, segons el Cens de 2011⁴, hi havia gairebé 1,3 milions de llars, xifra que representa un increment de prop de 200.000 llars en comparació amb deu anys abans. Si bé es va produir també un fort increment de la població, el ritme va ser menor i es va mantenir la tendència de reducció de la dimensió mitjana de la llar, que va passar de 2,66 persones el 2001 a 2,51 el 2011; valors lleugerament per sota dels de Catalunya, amb 2,72 i 2,54 membres per llar respectivament. Els canvis en la dimensió de les llars es deuen a una multiplicitat de factors socio-demogràfics i socials, la majoria responen a tendències de llarga durada mentre que d'altres, bàsicament l'arribada de població estrangera, han estat menys previsibles i han moderat la tendència a llars cada cop més petites, ja que la dimensió de les llars amb membres nascuts al estranger és més gran que la de les llars amb tots els membres nascuts a l'Estat espanyol.

A escala municipal, els majors increments relatius de les llars se situen en els municipis de menor densitat més allunyats del centre metropolità, mentre que els increments més minsos tendeixen a localitzar-se a les ciutats més grans, a més del municipi de Badia del Vallès que presenta com a peculiaritat ser l'únic en què la població va minvar entre 2001 i 2011 (vegeu el Mapa 1.5). Entre 2001-2011 no s'han produït canvis substancials en el rànquing de la grandària de les llars als municipis de l'AMB, i gairebé tots han vist reduïda la seva dimensió. En ambdòs anys destaca la menor dimensió de les llars en el municipi de Barcelona, seguit l'any 2011 per Montgat i Hospitalet de Llobregat, mentre que les llars més grans, al voltant de 2,9 persones, es localitzaven als municipis de Castellbisbal i Santa Coloma de Cervelló, essent aquest darrer l'únic municipi metropolità on va augmentar la grandària de les llars durant la primera dècada del segle.

Mapa 1.5. Variació relativa en el nombre de llars dels municipis, en percentatge; entre 2001 i 2011

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir de la Taula A 4 de l'Annex.

4 Les fonts emprades han estat els fitxers de microdades dels censos de 2001 i 2011. El Cens de 2011 no és exhaustiu sinó que es va realitzar a partir d'una mostra complementada amb el padró. Per motius de significació i confidencialitat, en el fitxer de microdades només s'identifiquen els municipis de més de 20.000 habitants, que engloben prop del 96% de la població metropolitana. Per al conjunt de municipis menors de 20.000 habitants s'ha extret una submostra considerant que tenen característiques similars als municipis de la província de Barcelona de la mateixa grandària. Per a algunes variables sí que es disposa d'informació per a tots els municipis a partir de taules predefinides per l'INE en la seva web.

Per aprofundir en aquesta davallada cal analitzar la variació relativa en el nombre de llars segons la seva grandària (vegeu la Taula 1.9). Si a la darrera dècada del segle passat es constata una forta relació inversa entre la grandària i la variació en el nombre de llars, el darrer decenni s'observen alguns canvis, com el fet que les llars de dues persones tenen un creixement relatiu similar al de les unipersonals, o una moderació en la forta caiguda de les llars amb més membres. Fruit d'aquestes evolucions, les llars predominants l'any 2011 van ser les conformades per 2 persones, mentre que la segona posició, que el 2001 ocupaven les de 3 persones, va ser reemplaçada per les unipersonals, de tal manera que el 2011 el 57% de les llars eren uni o bipersonals, mentre que una dècada abans representaven la meitat. El 2011, el pes d'aquestes llars a l'AMB va ser superior en 4 punts percentuals a l'observat per a la resta de Catalunya. Aquesta major representació de les llars d'una o dues persones es deu al seu gran pes a la capital, on eren gairebé el 66% de totes les llars. Si considerem l'AMB sense la ciutat de Barcelona, el pes de les llars més petites és del 51%, lleugerament inferior al de la resta de Catalunya. El pes de les llars per grandària és diferent en termes poblacionals, ja que un quart de la població de l'AMB viu en llars de tres persones i un percentatge lleugerament superior tant en les de dues com en les de quatre membres, mentre que la població en unipersonals és del 10% i la que viu en llars de 5 o més persones de l'entorn d'un 13%.

Pel que fa a la distribució territorial de les llars més petites i més grans, l'any 2001 les llars unipersonals es concentraven al municipi de Barcelona i en alguns municipis de l'eix del Llobregat propers a la capital, com l'Hospitalet o Cornellà de Llobregat. Les llars de quatre o més membres es localitzaven als municipis caracteritzats per un urbanisme mixt o dispers, que ha estat un tipus d'urbanisme en expansió durant l'etapa de creixement econòmic, mentre que els municipis de l'eix del Llobregat i del Besòs presenten percentatges intermedis de llars grans. En comparació, l'any 2011 s'observa una extensió del pes de les llars unipersonals als municipis del centre metropolità, i només a Sant Cugat del Vallès, Begues i la Palma de Cervelló el pes de les llars més grans és similar al de la dècada anterior.

Taula 1.9. Llars i població segons grandària de la llar on viuen a l'AMB, 2001-2011

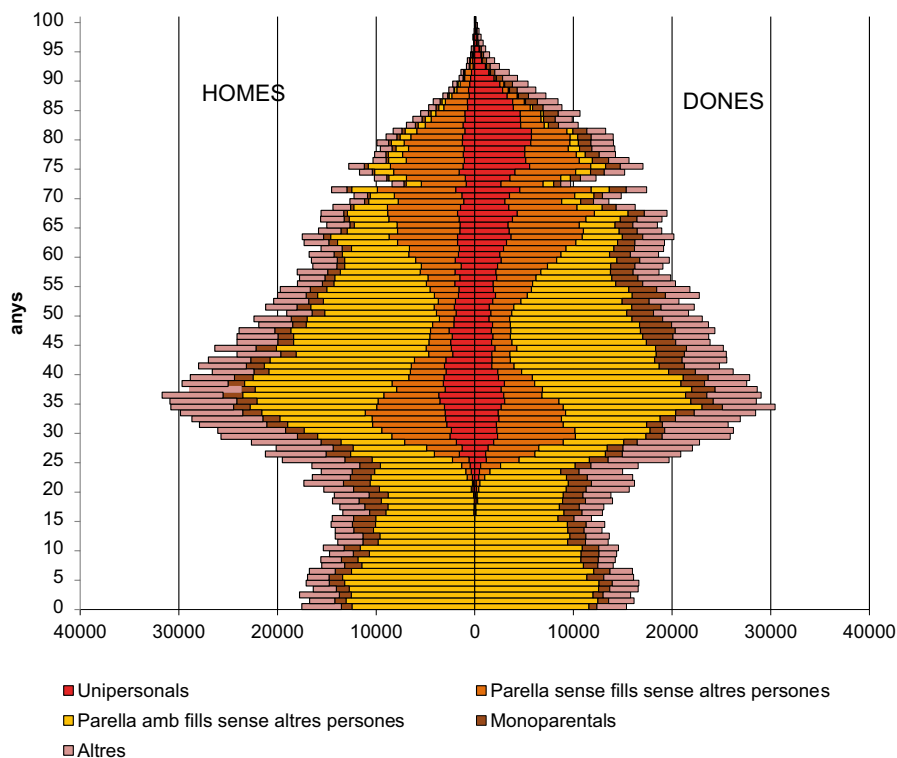
		Nombre (en milers)		Distribució relativa (%)		Variació
		2001	2011	2001	2011	relativa (%)
Llars segons grandària	1	236,8	319,2	21,6	24,7	34,8
	2	316,2	421,0	28,9	32,6	33,1
	3	249,0	268,4	22,7	20,8	7,8
	4	210,0	209,2	19,2	16,2	-0,4
	5+	83,6	74,0	7,6	5,7	-11,5
	Total	1.095,7	1.291,9	100,0	100,0	17,9
Persones segons grandària de la llar	1	236,8	319,2	8,1	9,9	34,8
	2	632,5	842,1	21,5	26,1	33,1
	3	747,0	805,1	25,4	25,0	7,8
	4	840,2	836,8	28,6	26,0	-0,4
	5+	480,1	417,2	16,4	13,0	-13,1
	Total	2.936,6	3.220,5	100,0	100,0	9,7

Font: elaboració pròpia a partir dels fitxers de microdades dels censos de 2001 i de 2011 de l'INE.

1.3.2 Les tipologies i les formes familiars

En l'evolució i la distribució de la població segons la forma familiar ha representat un paper determinant l'estructura per edats de la població, ja que la prevalença dels tipus de llars varia en funció de l'etapa del cicle vital. Per exemple, les llars unipersonals o monoparentals poden ser el resultat de processos d'envelliment que provoquen una contracció de les llars, o producte de noves formes familiars derivades de l'augment del divorci o d'una emancipació de la llar d'origen sense parella, i segons siguin les estructures per edat tindrà una major preponderància un perfil o un altre. Però també hi intervenen les transformacions en els comportaments i els fenòmens demogràfics –com ara el descens i l'endarreriment de la fecunditat en el pes de les parelles amb i sense fills, o l'impacte de la migració, que compensen la caiguda de les parelles d'autòctons amb fills–, i l'augment de les llars complexes. La darrera dècada, els efectes de la davallada de la fecunditat són els que més destaquen amb la reducció de la població que viu en parella i amb fills, i l'augment de la forma de vida en parella sense fills ni altres persones. A més, es continua remarcant el perfil envellit en llars unipersonals, però amb una tendència d'augment també en les edats joves i madures, no només perquè augmenta la prevalença d'aquets tipus de llars en aquestes edats, sinó també perquè la protagonitzen cohorts més voluminoses. Finalment, també s'ha assistit a un increment del pes relatiu de la convivència en llars no tradicionals, com les monoparentals i les reconstituïdes, entre la població infantil i adolescent (vegeu el Gràfic 1.5).

Gràfic 1.5. Piràmide de població per tipus de llar a l'AMB, 2011

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir del fitxer de microdades del Cens de 2011.

Però, quina ha estat l'evolució de la tipologia de la llar durant la darrera dècada a l'AMB? i, quines són les seves principals pautes espacials?

Les llars unipersonals són les que més han crescut, amb un augment absolut d'unes 82.000, fins arribar a comptabilitzar-ne prop de 320.000 l'any 2011, i han augmentat el seu pes sobre el total de llars en prop de 3 punts (vegeu la Taula 1.10). Si n'observem la composició, un 43% eren llars d'una persona soltera; un 35%, de població vídua; un 14%, de separada, i un 8%, de casada. Aquest tipus de llar està creixent en totes les edats entre els 35 i 68 anys i també a partir dels 80 anys, i ho fa amb major intensitat entre les persones més grans, que situen el seu màxim entre les dones de 80 a 89 anys amb un 44% de llars d'aquest tipus (vegeu el Gràfic 1.6). La diferència de longevitat entre sexes explica el menor percentatge entre els homes a edats avançades, però com que aquests també s'han beneficiat de millores en la supervivència, la transformació d'una llar formada per una parella sola a una llar unipersonal per defunció d'un dels membres s'està retardant en les dones. Per altra banda, la major part de l'increment entre els 35 i els 54 anys correspon a persones solteres, però també són fruit dels processos de separació i divorci. Finalment, remarcar la forta estabilitat entre 2001 i 2011 de les proporcions de llars unipersonals entre la població menor de 35 anys .

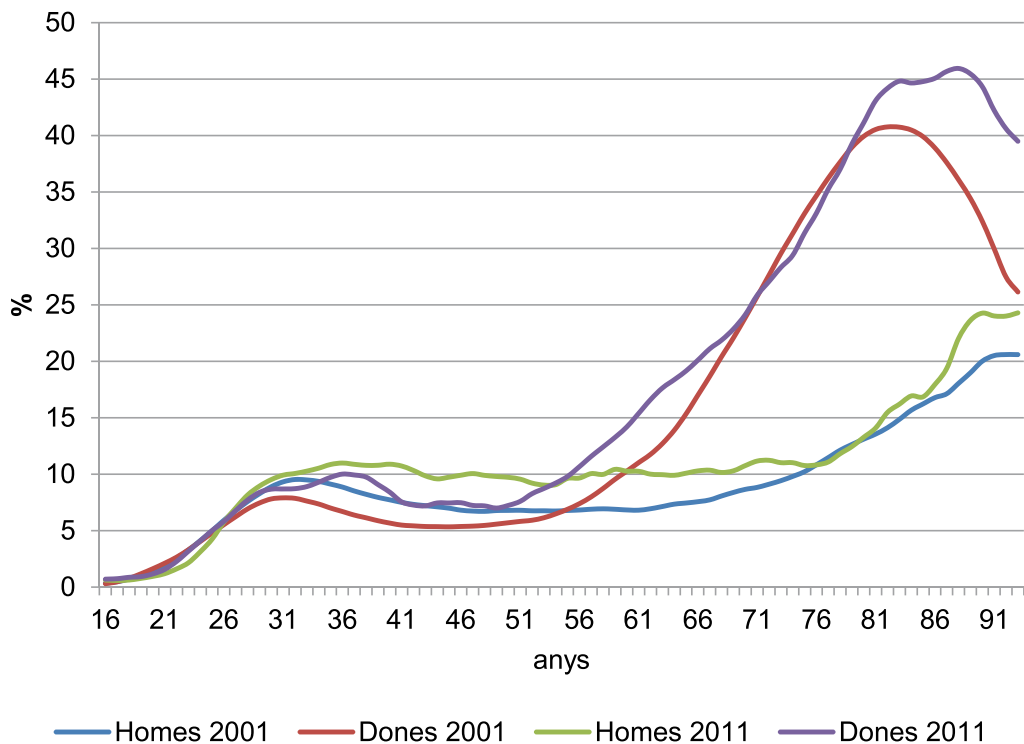
Taula 1.10. Distribució relativa de les llars segons tipus i de la població segons el tipus de la llar on resideixen a l'AMB, 2001-2011

		Nombre (en milers)		Distribució relativa (%)		Variació relativa (%)
		2001	2011	2001	2011	2001-2011
Llars segons grandària	Unipersonals	236,8	319,2	21,6	24,7	34,8
	Monoparentals	92,6	122,8	8,4	9,5	32,7
	Parelles sense fills	217,9	291,7	19,9	22,6	33,9
	Parelles amb fills	395,6	399,6	36,1	30,9	1,0
	Altres tipus	152,9	158,6	14,0	12,3	3,8
	Total	1.095,7	1.291,9	100,0	100,0	17,9
Persones segons grandària de la llar	Unipersonals	236,8	319,2	8,1	9,9	34,8
	Monoparentals	229,2	293,1	7,8	9,1	27,9
	Parelles sense fills	435,8	583,5	14,8	18,1	33,9
	Parelles amb fills	1.453,3	1.440,3	49,5	44,7	-0,9
	Altres tipus	581,4	584,5	19,8	18,2	0,5
	Total	2.936,6	3.220,5	100,0	100,0	9,7

Nota: Les llars constituïdes per parelles sense o amb fills no inclouen altres persones.

Font: Elaboració pròpia a partir dels fitxers de microdades dels censos de 2001 i 2011 (INE).

Gràfic 1.6. Percentatge de població en llars unipersonals per sexe i edat a l'AMB, 2001-2011

Font: Elaboració pròpia a partir dels fitxers de microdades dels censos de 2001 i 2011 (INE).

A tots els municipis s'ha produït un increment en el nombre i en el pes relatiu de les llars unipersonals, i és la ciutat de Barcelona la que presenta un major pes, a causa, en part, del fet que la seva estructura demogràfica està més envellida, però també que és capdavantera dels nous comportaments familiars. Així, tant Barcelona com alguns municipis propers del Baix Llobregat destaquen amb percentatges de llars unipersonals superiors al 21% l'any 2011. En aquests últims municipis, les estructures poblacionals més rejovenides aprofitarien un mercat residencial més assequible per afrontar la vida en solitari i la proximitat de la metròpoli.

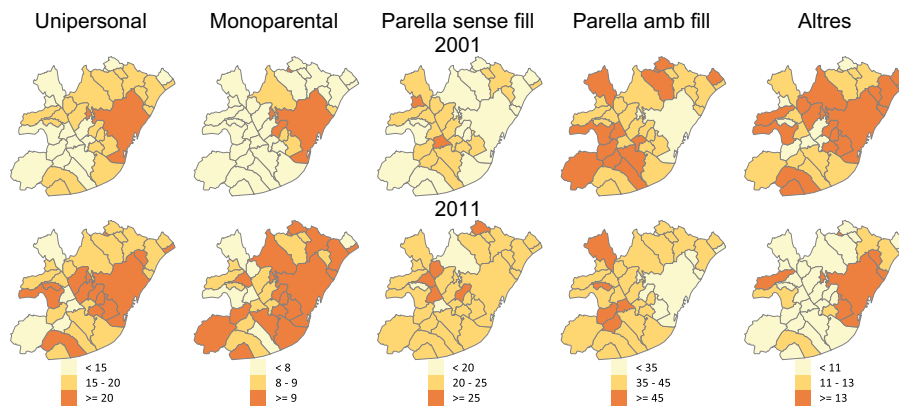
Les llars de parelles sense fills i sense altres persones presenten en la darrera dècada un creixement similar al de les unipersonals i monoparentals. Després de les unipersonals, aquestes són les que més han incrementat el seu pes, en comparació amb els altres tipus de llar en termes del seu nombre (1,7 punts entre 2001 i 2011) i les que més ho han fet si considerem la població que hi viu (3,3 punts percentuals). Entre els factors que ho expliquen, cal esmentar, per un costat, l'endarreriment de la maternitat i l'augment de la infecunditat de les dones, ja que l'any 2011 una de cada cinc dones residents a l'AMB no havia tingut cap fill als 45-49 anys, i, per un altre, a les millores de mortalitat que fan augmentar la supervivència de les parelles en edats en què els fills ja s'han emancipat. En aquest sentit, en els propers anys s'assistirà a un increment en el nombre d'aquestes llars a mesura que vagin envellint les generacions del *baby-boom*.

Aquest tipus de llar també presenta creixements positius en tots els municipis, excepte a la Palma de Cervelló i Santa Coloma de Cervelló. Tradicionalment, uns percentatges més grans d'aquestes llars dibuixaven àrees territorials més o menys definides: per una banda, els municipis amb més sòl residencial disponible del Baix Llobregat, com ara Castellbisbal, Papiol, o Pallejà, entre d'altres, fet que reflectia una certa preponderància de parelles joves en les primeres etapes de cicle vital en busca d'habitatge residencial de major qualitat i a preu més assequible; per una altra, Barcelona, que, amb una estructura de població enveïllada, respondria amb un perfil de parelles formades per gent gran; i municipis limítrofs, com l'Hospitalet o els del Vallès Occidental amb forta densitat urbana, amb un patró propi de les primeres etapes de formació del cicle familiar. L'any 2011, el creixement d'aquestes llars en tot el territori desdibuixa en part aquesta geografia, però continuen destacant alguns dels municipis d'urbanització de baixa densitat com Corbera o Pallejà, juntament amb altres del Baix Llobregat, com el Prat o Sant Boi, o limítrofs a Barcelona on un habitatge més accessible atrauria parelles joves.

Les llars formades per una parella amb fills i sense altres persones continua essent la forma de llar més comuna (el 31% de les llars) i en la qual viu la majoria de la població (el 45%). Si bé als anys noranta aquest tipus va minvar de forma significativa, en concordança amb la caiguda de la fecunditat, en el primer decenni d'aquest segle se n'ha recuperat el nombre lleugerament, encara que en termes relatius el seu pes sobre el total de les llars s'ha reduït en 5 punts percentuals entre 2001-2011. Un fet significatiu és que s'ha produït una pèrdua absoluta d'aquestes llars quan tots els membres eren nascuts a Espanya, mentre que ha augmentat si algun d'ells havia nascut a l'estranger.

L'evolució de les parelles amb fills no ha tingut el mateix signe en tots els municipis, i això determina els canvis en la distribució dels pesos dels diferents tipus de llars en els municipis de l'AMB. L'any 2011, Barcelona i els municipis propers del Besòs i de l'eix nord del Llobregat, a més de Gavà i Castelldefels, es configuraven com les àrees amb el mínim pes d'aquest tipus de llars, mentre que els municipis del nord del Llobregat i del Vallès Occidental se situaven en l'altra franja. El rang de variació de la proporció de llars amb fills oscil·la entre els mínims de la ciutat de Barcelona (26%) i l'Hospitalet de Llobregat (30%) i els màxims de Sant Cugat del Vallès (43%) i Sant Climent del Llobregat (53%).

Mapa 1.6. Distribució de les llars segons tipus als municipis de l'AMB, en percentatge; 2001-2011

Nota: Les llars constituïdes per parelles sense o amb fills i les monoparentals no inclouen altres persones.

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir dels fitxers de microdades dels censos de 2001 i 2011 (INE).

Les llars monoparentals sense altres persones intensifiquen la tendència alcista de les darreries del segle passat. La seva formació obeeix a dos factors: per una banda, a noves formes de constitució familiar fruit del divorci i la separació; i per l'altra, a processos de contracció de la llar producte de la viduïtat. El que canvia en l'evolució és la importància del segon factor en relació amb el primer. Així, entre 2001 i 2011, la població vídua baixa 13 punts el seu pes en l'encapçalament de les llars monoparentals, fins a representar el 33% del total, mentre que la soltera puja 9 punts, representant el 16% del total; la casada ho fa en 5 punts, essent el 18% del total, i la separada i divorciada es manté al voltant d'una de cada tres llars monoparentals. El canvi de patró de la monoparentalitat per estat civil apunta a la cohabitació amb fills en la formació de noves famílies, i destaca especialment la importància de la ruptura de la parella enfront de la viduïtat en la formació d'aquestes llars. L'any 2011, el 80% d'aquestes llars monoparentals estava encapçalada per una dona, encara que en el darrer decenni el seu pes s'ha reduït en 3 punts percentuals. Si es comptabilitzen també aquelles llars en què hi ha un pare o una mare monoparental amb altres persones que no pertanyen al nucli familiar estricte, el pes de les monoparentals arriba a l'11% del total de llars a l'AMB. En aquestes amb presència d'altres membres aliens al nucli, l'impacte de la immigració ha estat molt notable, ja que en la meitat de les llars hi ha si més no una persona estrangera. El pes de les llars monoparentals ha augmentat en tot el territori, ja que el nombre de municipis amb menys d'un 8% de llars monoparentals passa de 28 a 6 municipis entre 2001 i 2011. De nou Barcelona i els municipis propers es mostren pioners dels nous comportaments familiars, afegint-se al darrer decenni també municipis com Begues, Torrelles del Llobregat o Palau de Jorja.

Les llars d'altres tipus representen el 12% del total de les llars i en termes poblacionals abasten el 18% de la població de l'AMB. Dintre d'aquesta categoria s'inclouen les llars multigeneracionals, que eren el 3% de les llars a l'any 2011, les llars sense nucli familiar (persones no emparentades per lligams de parella o filiació), que en constituïen el 4%, i la resta de llars (llars amb un nucli familiar i altres persones i llars amb més d'un nucli que no són multigeneracionals), que representaven el 5% de les llars. En el creixement d'aquestes llars

ha estat clau la immigració, ja que les constituïdes per nascuts a Espanya han minvat en el darrer decenni. El percentatge de llars amb alguna persona nascuda fora d'Espanya és en aquestes llars significativament superior al que tenen en el total de les llars: així entre les multigeneracionals és d'un 33%, entre les que no tenen nucli d'un 44% i en la resta d'un 51%, en comparació amb el 18% en el conjunt de les llars metropolitanes. Aquest grup de llars d'estructures familiars de major complexitat han tingut diferents evolucions en el territori, i no s'observa un patró espacial definit. No obstant això, sí que hi ha una clara correlació a escala municipal entre la taxa de creixement d'aquests llars més complexes i la de les llars amb persones nascudes a l'estranger. Així Sant Adrià del Besòs, Santa Coloma de Gramenet o l'Hospitalet de Llobregat presenten els màxim en ambdues taxes; mentre que Molins de Rei, el Prat de Llobregat, Esplugues o Cerdanyola se situen a l'altre extrem.

Alguns indicadors de canvi de les famílies i de les llars depassen la mera morfologia i tenen a veure més amb la naturalesa dels lligams familiars i amb factors que, com la immigració, actuen diversificant les famílies. Així ha estat amb el creixement de les parelles de fet que ha doblat el seu pes en el conjunt de parelles metropolitanes entre 2001 i 2011, d'un 9% a un 19%. També la immigració ha contribuït a aquest increment, ja que si un 16% de les parelles amb els dos membres nascuts a Espanya són parelles de fet, ho són el 27% de les formades per dos estrangers, i el 38% de les mixtes. El gran creixement de les parelles biactives (els dos membres dins el mercat de treball) és un altre indicador de canvi familiar, en passar del 44% de 2001 al 61% de 2011, encara que l'increment de les parelles de doble ocupació ha estat menor, del 37 al 40% durant el mateix període. Entre les parelles que tenen fills, l'augment de la doble ocupació ha estat de 6 punts percentuals, però entre les que tenen algun fill menor de 6 anys només d'1,3 punts en la darrera dècada.

En síntesi, molts elements ens parlen de la transformació dels rols familiars dins de llars de la mateixa morfologia i del seu canvi de perfil sociodemogràfic: la regressió del pes de la població vídua en el conjunt de les llars unipersonals, el pes de les parelles de fet en el conjunt de parelles, l'augment de les parelles sense fills entre la població jove i madura, de les parelles de doble activitat i de la població estrangera en el conjunt de les llars. A més, van emergint més tipus familiars de transició: llars sense nucli amb forta presència de persones estrangeres, llars monoparentals, llars unipersonals, i àdhuc llars multigeneracionals entre la població estrangera. Per la seva banda, la geografia de les estructures de les llars està marcada pel cicle de vida de les famílies, per les diferents estructures per edat i sexe dels municipis, i per la dinàmica i model d'urbanització. Si bé la ciutat de Barcelona i els municipis més propers es mostren capdavanters d'algunes tendències emergents, alhora no es constaten importants diferències entre les distribucions de la morfologia de les llars de la resta dels municipis de l'AMB.

1.3.3 L'impacte de la crisi a les llars de l'AMB: la relació amb l'activitat

Al conjunt de l'AMB, la taxa d'activitat de 16 a 64 anys s'ha incrementat en 9,4 punts entre 2001 i 2011, fins a situar-se prop del 80% segons dades del Cens de 2011. Les dones han estat les grans protagonistes d'aquest augment, ja que la seva taxa ha passat del 61% al

78%. Una tendència que desdibuixa la imatge de la dona treballadora desanimada que en temps de crisi es replega en el treball reproductiu, segons el model de família tradicional. Per altra banda, les taxes d'atur mostren també una reducció de les diferències per sexe al llarg de la dècada, ja que la taxa masculina augmenta en 14 punts percentuals, mentre que la femenina ho fa en 12 punts. Aquesta evolució és coherent amb el fet que la crisi colpeja, en primer lloc, la destrucció d'ocupació en sectors molt masculinitzats, com la construcció, i, posteriorment, repercuteix en l'ocupació en serveis i en la reducció de la despesa pública incrementant l'atur femení (Recio, 2011).

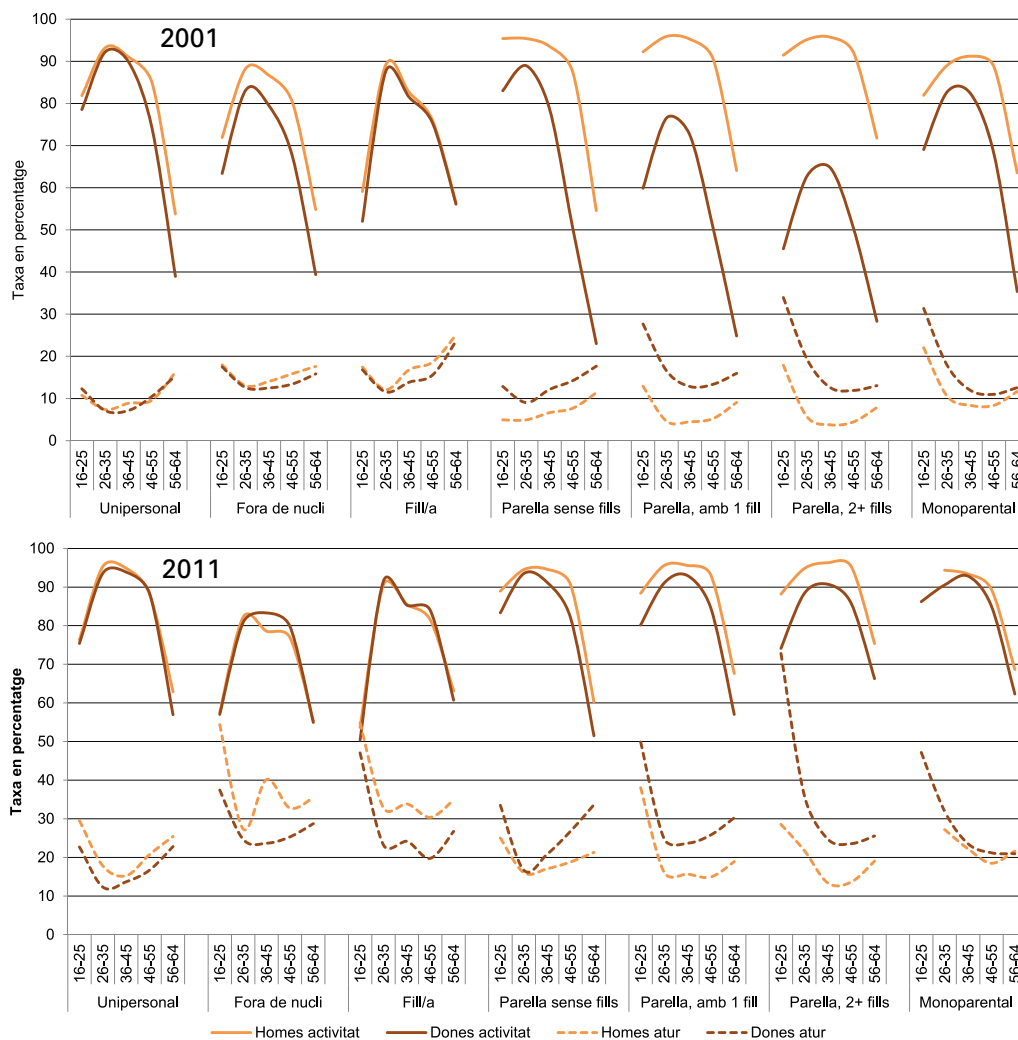
En relació amb l'evolució de l'activitat des de la perspectiva de les llars, la bretxa de gènere s'ha reduït de manera intensa en les posicions familiars que reflecteixen de forma més contundent la divisió del treball entre l'esfera productiva i la reproductiva segons el gènere (vegeu el Gràfic 1.7). A mode d'exemple, la taxa d'activitat de les dones de 46 a 55 anys amb més de dos fills a la llar és 38 punts percentuals més alta l'any 2011 i la de les dones de 56 a 64 anys és 35 punts més elevada. Aquesta voluntat de romandre en el món laboral implica que el model de família patriarcal s'està desdibuixant, ja sigui per un canvi de valors vers una societat més igualitària, per una adaptabilitat de les famílies a les necessitats de la societat postindustrial, o perquè la crisi configura una estratègia de supervivència de les famílies per fer front a la destrucció de llocs de treball masculins. Per tant, el nivell de les taxes d'activitat femenines cada cop està menys condicionat per la posició familiar i la generació, i més per l'edat tal com succeeix en els homes.

També es constata un canvi de les solidaritats intergeneracionals que es reflecteix, per un costat, en una lleugera baixada de l'activitat dels homes joves i una pujada de les taxes en les edats de prejubilació, i per un altre, en el fet que entre els homes les pèrdues d'activitat al llarg de la dècada es localitzen en el grup de 16 a 25 anys en totes les posicions familiars. Entre les dones només en aquests grups d'edat i en les posicions menys associades a responsabilitats familiars (unipersonals, fora de nucli i en posició de filla) es produeixen minses minves en la seva participació laboral.

Tanmateix, l'examen de les taxes d'atur per posició familiar mostra que el canvi de model de rols de gènere també afronta dificultats, encara que la crisi ha reforçat més la desigualtat per edat que per gènere. Els joves de totes les edats presenten un augment considerable de les seves taxes d'atur sigui quina sigui la posició familiar, tant entre els homes com entre les dones. Però s'observa un canvi de patró important entre l'any 2001 i 2011 que va més enllà del nivell d'atur. El col·lectiu d'homes que no tenen càrregues familiars evidencia unes taxes d'atur que es disparen en comparació amb les femenines, especialment els que viuen sols, els que viuen en llars sense nucli i els que estan en posició de fill. En el cas de les llars sense nucli, especialment, no s'ha d'oblidar que són llars on el pes dels estrangers és molt important i que la crisi ha afectat més els estrangers i menys els llocs de treball feminitzats (servei domèstic i de cura). Un altre factor que s'ha de considerar és que en les generacions més joves les dones presenten millors nivells educatius en comparació amb els homes. Encara que les taxes d'atur han afectat, en primer lloc, la inserció al mercat laboral, cal recordar que la grandària de les cohorts nascudes durant el *baby-boom* provoca que el volum de població

aturada amb carregues familiars hagi augmentat a causa del fet que aquestes generacions més nombroses s'han emparellat i en molts casos han tingut fills.

Gràfic 1.7. Taxes d'activitat per grups d'edat, sexe i posició familiar a l'AMB; 2001 i 2011

Font: elaboració a partir dels fitxers de microdades dels censos de 2001 i de 2011 de l'INE.

A escala territorial, i considerant el conjunt de municipis majors de 20.000 habitants, en un 9% de les llars tots els membres actius eren a l'atur el 2011, mentre que una dècada abans eren el 4% (vegeu la Taula 1.11). A més, la proporció d'aquestes llars d'aturats/ades que comptaven amb el coixí d'una renda procedent d'alguna pensió de jubilació, viduïtat o invalidesa d'algun altre membre de la llar també s'ha reduït del 42 al 40%. Les llars més vulnerables, aquelles amb tots els seus actius aturats/ades i sense cap pensió, representaven el 5,3% del total de llars el 2011.

Les llars amb tots els seus membres inactius (amb i sense pensió) representaven una de cada quatre llars de l'AMB, uns 2 punts percentuals menys que el 2001. En aquestes llars, sense cap persona activa, la vulnerabilitat en relació amb les rendes decreix, ja que l'any 2001 un 13% no rebia cap pensió davant el 5% el 2011. Les llars d'inactius que rebien

alguna pensió eren gairebé una de cada quatre, i les inactives sense cap pensionista l'1,4% l'any 2011. Finalment, les llars amb un ingrés d'ocupació van disminuir la seva participació en el conjunt de les llars en 3 punts percentuals entre 2001 i 2011, fins a situar-se en el 66% de les llars.

Pel que fa a les distribucions de les llars segons relació d'activitat dels municipis, el percentatge mínim de llars amb tots els membres actius aturats/ades es dona a San Cugat del Vallès (6,6%) i el màxim a Santa Coloma de Gramenet (13%). Respecte de les llars més vulnerables, aquelles amb tots els seus actius aturats/ades i sense cap altra pensió, no hi ha gaires diferències intermunicipals, ja que només a Sant Adrià de Besòs, Badalona i el Prat de Llobregat el seu pes és significativament superior al de la mitjana del conjunt de municipis, mentre que a Barcelona i Sant Cugat és menor. Les diferències són més significatives en relació amb les proporcions de llars amb tots els seus membres aturats/ades però amb algun membre que rep pensió, així Santa Coloma de Gramenet, Sant Andreu, Sant Adrià del

Taula 1.11. Distribució de les llars segons relació d'activitat dels seus membres i desviació respecte de la mitjana en els municipis de més de 20.000 habitants de l'AMB, 2011

	Algun ocupat/ada		Tots els actius estan aturats, hi ha alguna pensió		Tots els actius estan aturats, no hi ha cap pensió		Cap actiu, hi ha pensió		Cap actiu, cap pensió	
	%	sig	%	sig	%	sig	%	sig	%	sig
Badalona	64,90	***	5,28	***	6,72	***	21,90	***	1,21	NS
Barberà del Vallès	72,46	***	4,85	NS	5,08	NS	16,41	***	1,19	NS
Barcelona	64,56	***	3,17	***	4,88	***	25,87	***	1,52	NS
Castelldefels	74,79	***	3,24	NS	4,94	NS	15,59	***	1,44	NS
Cerdanyola del Vallès	70,61	**	2,70	**	4,87	NS	20,96	NS	0,86	NS
Cornellà de Llobregat	63,10	***	4,18	NS	5,68	NS	25,68	***	1,36	NS
Esplugues de Llobregat	67,16	NS	3,58	NS	5,84	NS	23,07	***	0,34	NS
Gavà	69,92	NS	3,93	NS	5,83	NS	19,55	NS	0,77	NS
Hospitalet de Llobregat, L	62,60	***	4,01	NS	6,60	NS	25,65	***	1,14	NS
Molins de Rei	73,09	***	3,41	NS	4,32	NS	18,74	**	0,43	NS
Montcada i Reixac	69,49	NS	3,07	NS	4,55	NS	20,93	NS	1,96	NS
Prat de Llobregat, El	66,30	**	4,94	***	6,56	***	21,14	NS	1,05	NS
Ripollet	70,38	NS	4,21	NS	5,68	NS	18,72	NS	1,00	NS
Sant Adrià de Besòs	63,51	***	4,87	NS	6,77	**	23,48	**	1,36	NS
Sant Andreu de la Barca	73,70	***	3,87	NS	6,83	NS	14,92	***	0,68	NS
Sant Boi de Llobregat	67,88	NS	4,08	NS	5,79	NS	21,01	NS	1,24	NS
Sant Cugat del Vallès	79,11	***	2,30	***	4,26	**	13,14	***	1,18	NS
Sant Feliu de Llobregat	70,43	NS	3,74	NS	4,49	NS	20,06	NS	1,29	NS
Sant Joan Despí	71,49	NS	3,87	NS	4,94	NS	17,90	NS	1,81	NS
Sant Vicenç dels Horts	71,04	NS	5,75	**	4,54	NS	17,76	*	0,91	NS
Santa Coloma de Gramenet	61,02	***	5,55	***	7,45	NS	24,65	***	1,33	NS
Viladecans	71,26	***	4,27	NS	5,69	NS	17,81	***	0,97	NS
Total	65,77		3,65		5,37		23,85		1,35	

Nota: *** significativitat estadística a l'1%; ** significativitat estadística al 5%; * significativitat estadística al 10%; NS: no significatiu estadísticament.

Font: Centre d'Estudis Demogràfics a partir del fitxer de microdades dels Cens de 2011 de l'INE.

Besòs, Badalona i el Prat de Llobregat se situen per sobre la mitjana, i de nou, Sant Cugat i Barcelona, per sota. Respecte als percentatges de llars inactives sense cap pensió les diferències intermunicipals no són estadísticament significatives.

Les diferències territorials més significatives en les distribucions de les llars es donen entre les que almenys un dels seus membres està ocupat, que són les més nombroses, i les d'inactius amb alguna pensió. De fet, són aquests dos tipus els que determinen la tipologia municipal de les llars en relació amb l'activitat. Els municipis de Santa Coloma de Gramenet i de Sant Adrià del Besòs, a més d'alts percentatges de llars vulnerables en relació amb la mitjana, també presenten majors proporcions de llars inactives, amb si més no un pensionista. El municipi de Barcelona, per contra, té una distribució amb menys pes de les llars amb tots els membres actius aturats/ades i una alta proporció de llars amb rendes que provenen d'una pensió o jubilació. També Cornellà del Llobregat o l'Hospitalet es caracteritzen per paràmetres superiors a la mitjana en aquests tipus de llars d'inactius amb pensió i, juntament amb Santa Coloma, presenten un menor pes de les llars amb algun dels seus membres ocupat. Els dos primers, juntament amb Barcelona, són municipis que es caracteritzen per un major envelliment respecte de la mitjana de l'AMB. Els municipis on les llars estan menys afectades per l'atur són San Cugat del Vallès, Castelldefels, Molins de Rei i Sant Andreu de la Barca. L'agrupament d'aquests municipis a la cúspide de la jerarquia en el pes de les llars que tenen al menys una renda del mercat no és sorprenent atès que tenen una població amb un nivell educatiu per sobre de la mitjana metropolitana.

1.4 Principals resultats i conclusions

En la introducció dèiem que ens proposàvem un exercici per calibrar millor els anys passats i la situació present de l'evolució demogràfica de l'AMB. Sens dubte el període inicial del segle XXI cal considerar-lo com un cicle excepcional: el boom migratori ho va afectar tot, fins i tot va frenar la tendència a la pèrdua de població tant en l'intercanvi extern, com en la distribució interna si ens referim a les àrees centrals que comportava la suburbanització. La reculada en els fluxos que imposa la crisi econòmica o, fins i tot, la incipient emigració, no poden esborrar les petges que sobre la població i el territori ha deixat la darrera onada migratòria. Corrents que també trastocaven les estructures familiars i si no l'han provocat directament, com a mínim, s'han sumat a la tendència a la creixent desinstitucionalització familiar i a l'extensió de les famílies de doble ingrés, que han estat les dues pautes més destacades en l'evolució de les llars, més enllà dels esmentats canvis estructurals. Les migracions internacionals, doncs, no només apareixen com el fenomen demogràfic més rellevant per donar compte dels canvis més recents esdevinguts en la població de l'AMB, sinó que s'afirmen com el factor clau del creixement en el futur.

Amb tot, la força de les migracions no ha pogut fer canviar la inèrcia secular a l'envelliment, que durant els propers anys continuarà deixant la seva petja en l'evolució poblacional, tant en l'estructura com en el nombre. No obstant això, no ens hem de deixar enganyar per la suposada atonia que la caiguda dels fluxos migratoris, en coincidència amb la inèrcia de l'envelliment de la població, imposa en l'evolució demogràfica durant els propers 15 anys

en l'AMB. Sense tanta aparatositat, el futur immediat serà testimoni de dos fenòmens també excepcionals, on la perspectiva generacional serà protagonista: per una banda, l'arribada a l'edat de jubilació dels *baby-boomers*; per l'altra, l'arribada a la joventut de la generació del mil·lenni, caracteritzada per la seva diversitat. En els dos es conjuguen els aspectes quantitius i qualitius. Sovint ens fixem més en els primers –potser perquè les seves conseqüències immediates són més fàcils de preveure–; en el cas de l'envelliment, això comporta preocupar-se pel dèficit relatiu de joves a l'entrada del mercat de treball i per l'impacte que l'augment dels efectius de persones ancianes tindrà sobre la dependència, si tenim en compte el nombre minvant d'actius i, en conseqüència, sobre el sistema de pensions. Aquesta preocupació, ens fa oblidar una obvietat: les persones no són intercanviables, i tampoc no ho són les generacions. Els nivells d'instrucció, els estàndards de salut i amb aquests, les demandes de la nova marea grisa, són poc o gens comparables amb els de les generacions anteriors, tampoc no ho ha de ser ni el seu consum o estalvi (en el camp de l'economia) ni la seva participació (en el de la política). Hi ha un altre aspecte crucial que aquí no hem pogut tractar amb detall: la dimensió territorial que aquestes transformacions tindran i el lligam que les diferències territorials tenen amb la cohesió social.

Potser el que cal considerar excepcional d'aquests propers anys és, per una banda, els canvis en la composició demogràfica (per origen i per edat primer, però per totes les característiques sociodemogràfiques que poden associar-s'hi), i la relació, per una altra, amb la creixent desigualtat que apunten els treballs socioeconòmics, en relació amb el territori. És en aquests moments on es decidirà cap a on es decanten, quin impacte i significació tenen en el futur de l'AMB, en un moment, recordem, que les àrees metropolitanes d'arreu del món busquen, o millor dit, són obligades a posicionar-se en un marc de creixent competència i especialització global.

Referències bibliogràfiques

Domingo, Andreu i Blanes, Amand (2015): "Inmigración y emigración en España: estado de la cuestión y perspectivas de futuro". A Arango, Joaquín; Moya Malapeira, David; Oliver, Josep i Sánchez-Montijano, Elena (Dir). *Flujos cambiantes, atonía institucional. Anuario de Inmigración en España, 2014*. Barcelona: CIDOB edicions.

Idescat (2014) *Proyecciones de población 2013.2051. Principales resultados*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. Col·lecció: Estadística Demogràfica.

López-Gay, A (2011): "¿Vuelve el centro? Caracterización demográfica de los procesos de reurbanización en las metrópolis españolas". A Pujades, I. *et al.: Población y Espacios urbanos*. Actas del XII Congreso de la Población Española, Juliol 2010.

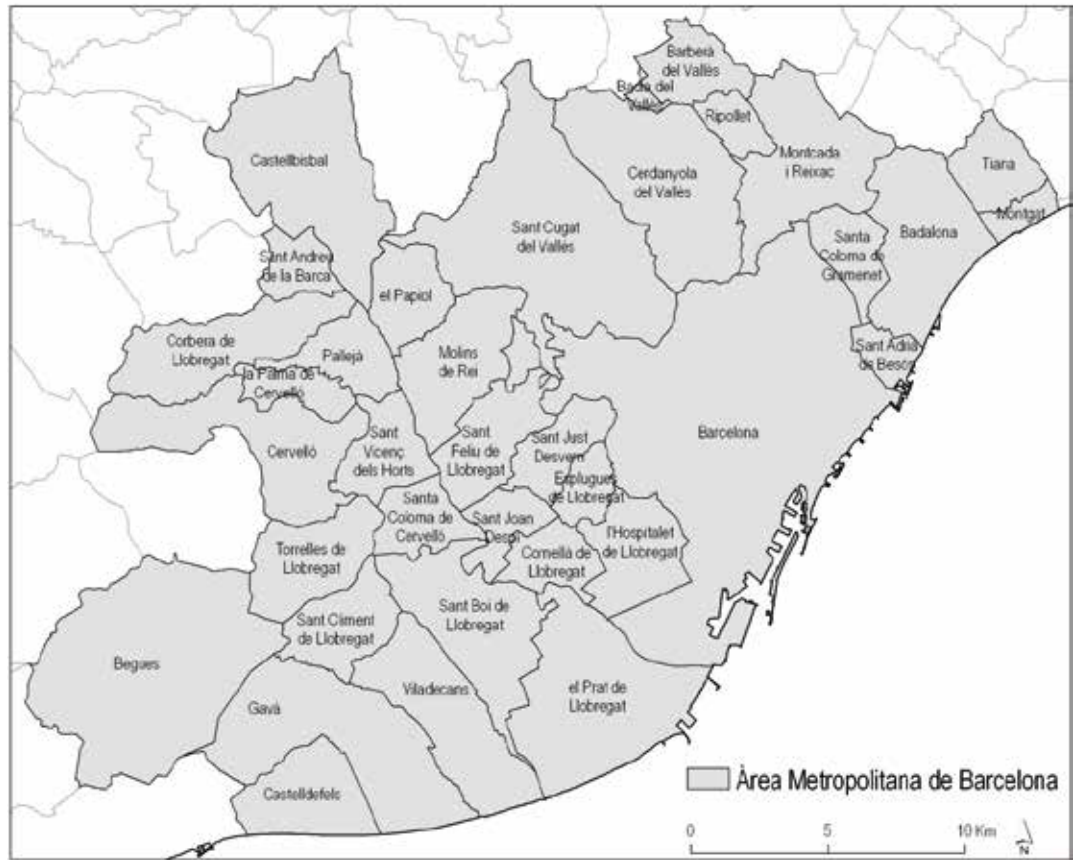
Marcu, S. (2013). "La movilidad transfronteriza de rumanos en España en tiempos de crisis". *Revista Internacional de Sociología*, 71(1), 115-141.

Recio, A. (2011). "Efectos de la crisis sobre las clases trabajadoras". *Papeles de Relaciones Ecosociales y Cambio Global*, 113: 45-55.

Torres, P. (2014). "Crisis y estrategias de los inmigrantes en España: el acento latino". *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 106 (7), 215-236.

ANNEX

Mapa A 1. Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Font: IERMB.

Taula A 1. Evolució i projecció de la població de l'AMB segons diferents escenaris.
1998-2031

	Baix	Mitjà	Alt
1998		2.911,5	
1999		2.878,2	
2000		2.920,3	
2001		2.946,3	
2002		2.992,4	
2003		3.077,2	
2004		3.090,7	
2005		3.135,8	
2006		3.161,1	
2007		3.150,4	
2008		3.186,5	
2009		3.218,1	
2010		3.225,1	
2011		3.226,9	
2012		3.239,3	
2013		3.228,6	
2014		3.214,2	
2015	3.197,2	3.203,8	3.208,2
2016	3.173,1	3.189,3	3.199,0
2017	3.144,1	3.172,7	3.188,7
2018	3.114,8	3.158,3	3.180,9
2019	3.086,3	3.146,9	3.176,8
2020	3.061,7	3.139,7	3.177,4
2021	3.042,4	3.138,4	3.185,3
2022	3.028,9	3.144,2	3.201,8
2023	3.017,3	3.150,8	3.220,9
2024	3.005,5	3.157,7	3.240,5
2025	2.993,7	3.164,8	3.260,5
2026	2.981,8	3.172,3	3.281,2
2027	2.969,8	3.180,1	3.302,6
2028	2.957,9	3.188,4	3.324,7
2029	2.945,9	3.197,1	3.347,5
2030	2.933,8	3.206,2	3.371,1
2031	2.921,8	3.215,8	3.395,5

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Taula A 2. Evolució i projecció de la població de 0 a 14 anys de l'AMB segons diferents escenaris. 1998-2031

	Població en milers			Pes relatiu sobre la població total (en %)		
	Baix	Mitjà	Alt	Baix	Mitjà	Alt
1998		375,7			12,9	
1999		369,4			12,8	
2000		369,4			12,6	
2001		374,0			12,7	
2002		381,9			12,8	
2003		394,9			12,8	
2004		401,9			13,0	
2005		412,2			13,1	
2006		419,2			13,3	
2007		422,0			13,4	
2008		431,5			13,5	
2009		441,6			13,7	
2010		451,1			14,0	
2011		457,8			14,2	
2012		463,5			14,3	
2013		464,5			14,4	
2014		465,8			14,5	
2015	463,8	464,7	465,4	14,5	14,5	14,5
2016	459,2	461,4	463,0	14,5	14,5	14,5
2017	453,2	457,3	460,1	14,4	14,4	14,4
2018	445,5	452,0	456,2	14,3	14,3	14,3
2019	436,3	445,8	451,5	14,1	14,2	14,2
2020	426,6	439,2	446,5	13,9	14,0	14,1
2021	417,0	432,8	442,1	13,7	13,8	13,9
2022	407,6	426,9	438,4	13,5	13,6	13,7
2023	398,6	421,4	435,5	13,2	13,4	13,5
2024	388,8	415,2	432,1	12,9	13,1	13,3
2025	380,2	410,4	430,2	12,7	13,0	13,2
2026	372,4	406,5	429,3	12,5	12,8	13,1
2027	365,1	403,4	429,4	12,3	12,7	13,0
2028	359,8	402,5	431,9	12,2	12,6	13,0
2029	354,5	401,7	434,5	12,0	12,6	13,0
2030	350,1	402,0	438,4	11,9	12,5	13,0
2031	346,6	403,4	443,5	11,9	12,5	13,1

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Taula A 3. Evolució i projecció de la població de 15 a 64 anys de l'AMB segons diferents escenaris. 1998-2031

	Població en milers			Pes relatiu sobre la població total (en%)		
	Baix	Mitjà	Alt	Baix	Mitjà	Alt
1998		2.036,4			69,9	
1999		2.001,5			69,5	
2000		2.030,8			69,5	
2001		2.044,3			69,4	
2002		2.073,8			69,3	
2003		2.137,7			69,5	
2004		2.144,8			69,4	
2005		2.181,5			69,6	
2006		2.189,9			69,3	
2007		2.175,7			69,1	
2008		2.198,7			69,0	
2009		2.211,5			68,7	
2010		2.200,5			68,2	
2011		2.184,5			67,7	
2012		2.181,8			67,4	
2013		2.161,5			66,9	
2014		2.134,0			66,4	
2015	2.112,5	2.116,8	2.119,2	66,1	66,1	66,1
2016	2.089,3	2.100,7	2.106,7	65,8	65,9	65,9
2017	2.062,8	2.083,3	2.093,6	65,6	65,7	65,7
2018	2.036,7	2.067,9	2.082,6	65,4	65,5	65,5
2019	2.013,5	2.057,0	2.076,6	65,2	65,4	65,4
2020	1.995,2	2.050,9	2.075,8	65,2	65,3	65,3
2021	1.981,2	2.049,6	2.080,7	65,1	65,3	65,3
2022	1.972,1	2.054,0	2.092,5	65,1	65,3	65,4
2023	1.963,2	2.057,5	2.104,4	65,1	65,3	65,3
2024	1.954,6	2.061,4	2.116,9	65,0	65,3	65,3
2025	1.945,2	2.064,4	2.128,4	65,0	65,2	65,3
2026	1.934,9	2.066,7	2.139,4	64,9	65,1	65,2
2027	1.924,6	2.069,0	2.150,3	64,8	65,1	65,1
2028	1.911,8	2.068,7	2.158,6	64,6	64,9	64,9
2029	1.898,7	2.068,3	2.167,0	64,5	64,7	64,7
2030	1.883,2	2.065,5	2.173,0	64,2	64,4	64,5
2031	1.867,5	2.062,5	2.179,0	63,9	64,1	64,2

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Taula A 4. Evolució i projecció de la població de 65 i més anys l'AMB segons diferents escenaris. 1998-2031

	Població en milers			Pes relatiu sobre la població total (en %)		
	Baix	Mitjà	Alt	Baix	Mitjà	Alt
1998		499,5			17,2	
1999		507,3			17,6	
2000		520,1			17,8	
2001		528,0			17,9	
2002		536,6			17,9	
2003		544,5			17,7	
2004		544,1			17,6	
2005		542,1			17,3	
2006		552,0			17,5	
2007		552,8			17,5	
2008		556,3			17,5	
2009		565,0			17,6	
2010		573,5			17,8	
2011		584,7			18,1	
2012		594,1			18,3	
2013		602,6			18,7	
2014		614,4			19,1	
2015	620,8	622,3	623,6	19,4	19,4	19,4
2016	624,5	627,2	629,3	19,7	19,7	19,7
2017	628,1	632,1	635,0	20,0	19,9	19,9
2018	632,7	638,4	642,1	20,3	20,2	20,2
2019	636,5	644,1	648,7	20,6	20,5	20,4
2020	640,0	649,6	655,1	20,9	20,7	20,6
2021	644,2	656,0	662,5	21,2	20,9	20,8
2022	649,2	663,2	670,9	21,4	21,1	21,0
2023	655,5	672,0	681,0	21,7	21,3	21,1
2024	662,1	681,1	691,5	22,0	21,6	21,3
2025	668,3	690,0	701,9	22,3	21,8	21,5
2026	674,5	699,0	712,5	22,6	22,0	21,7
2027	680,1	707,7	722,9	22,9	22,3	21,9
2028	686,3	717,1	734,1	23,2	22,5	22,1
2029	692,7	727,1	746,0	23,5	22,7	22,3
2030	700,5	738,7	759,6	23,9	23,0	22,5
2031	707,7	749,9	773,0	24,2	23,3	22,8

Font: Centre d'Estudis Demogràfics.

Taula A 5. Immigrants i emigrants a l'estranger dels municipis de l'AMB. 2004-2008 i 2009-2014

	Immigrants		Emigrants		Saldo migratori	
	2004-2008	2009-2014	2004-2008	2009-2014	2004-2008	2009-2014
Badalona	29.149	24.287	16.526	23.776	12.623	511
Barcelona	280.184	252.677	109.710	237.862	170.474	14.815
Begues	341	230	60	388	281	-158
Castellbisbal	637	400	211	424	426	-24
Castelldefels	10.475	7.367	3.111	7.993	7.364	-626
Cervelló	308	273	77	319	231	-46
Corbera de Llobregat	1.406	556	227	352	1.179	204
Cornellà de Llobregat	8.407	5.670	641	6.231	7.766	-561
Esplugues de Llobregat	4.137	3.001	999	3.371	3.138	-370
Gavà	3.414	2.938	888	3.172	2.526	-234
Hospitalet de Llobregat, L'	40.570	31.997	9.497	26.560	31.073	5.437
Molins de Rei	1.278	893	420	888	858	5
Montcada i Reixac	2.509	2.299	1.052	2.406	1.457	-107
Montgat	374	360	128	280	246	80
Pallejà	516	292	126	393	390	-101
Papiol, El	187	123	39	131	148	-8
Prat de Llobregat, El	3.869	2.581	840	3.018	3.029	-437
Ripollet	3.105	2.427	827	2.793	2.278	-366
Sant Adrià de Besòs	1.837	2.751	261	2.228	1.576	523
Sant Andreu de la Barca	1.683	1.327	379	1.251	1.304	76
Sant Boi de Llobregat	4.995	3.705	972	4.118	4.023	-413
Sant Climent de Llobregat	58	37	8	46	50	-9
Sant Cugat del Vallès	7.110	6.936	2.269	7.355	4.841	-419
Sant Feliu de Llobregat	2.510	1.736	520	1.895	1.990	-159
Sant Joan Despí	1.529	1.204	357	1.272	1.172	-68
Sant Just Desvern	1.125	1.085	185	1.033	940	52
Santa Coloma de Cervelló	220	201	71	232	149	-31
Santa Coloma de Gramenet	17.370	16.823	5.521	14.558	11.849	2.265
Barberà del Vallès	1.324	1.062	351	903	973	159
Sant Vicenç dels Horts	1.303	871	267	1.078	1.036	-207
Cerdanyola del Vallès	5.407	4.715	1.671	5.058	3.736	-343
Tiana	170	182	61	149	109	33
Torrelles de Llobregat	239	148	76	187	163	-39
Viladecans	2.949	2.188	611	2.544	2.338	-356
Badia del Vallès	494	273	98	268	396	5
Palma de Cervelló, La	269	112	52	132	217	-20
AMB	441.458	383.727	159.109	364.664	282.349	19.063

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, a partir d'Estadística de Variacions Residencials, 2004 a 2014 (INE).

Taula A 6. Taxes de migració amb l'estranger dels municipis de l'AMB (per mil anual).
2004-2008 i 2009-2014

	Immigració		Emigració		Saldo migratori	
	2004- 2008	2009- 2014	2004- 2008	2009- 2014	2004- 2008	2009- 2014
Badalona	26,8	18,5	15,2	18,1	11,6	0,4
Barcelona	35,0	26,1	13,7	24,6	21,3	1,5
Begues	11,8	5,9	2,1	10,0	9,7	-4,1
Castellbisbal	11,3	5,4	3,7	5,7	7,5	-0,3
Castelldefels	35,8	19,5	10,6	21,2	25,1	-1,7
Cervelló	7,9	5,2	2,0	6,1	5,9	-0,9
Corbera de Llobregat	22,0	6,5	3,5	4,1	18,4	2,4
Cornellà de Llobregat	19,9	10,9	1,5	12,0	18,4	-1,1
Esplugues de Llobregat	17,8	10,7	4,3	12,1	13,5	-1,3
Gavà	15,3	10,6	4,0	11,4	11,3	-0,8
Hospitalet de Llobregat, L'	32,2	20,9	7,5	17,3	24,7	3,5
Molins de Rei	10,9	6,0	3,6	6,0	7,3	0,0
Montcada i Reixac	15,6	11,2	6,5	11,7	9,1	-0,5
Montgat	7,8	5,5	2,7	4,3	5,1	1,2
Pallejà	9,7	4,3	2,4	5,8	7,4	-1,5
Papiol, El	10,0	5,1	2,1	5,5	7,9	-0,3
Prat de Llobregat, El	12,3	6,8	2,7	8,0	9,6	-1,2
Ripollet	17,5	10,9	4,7	12,5	12,8	-1,6
Sant Adrià de Besòs	11,1	13,3	1,6	10,7	9,6	2,5
Sant Andreu de la Barca	13,2	8,2	3,0	7,7	10,2	0,5
Sant Boi de Llobregat	12,3	7,4	2,4	8,3	9,9	-0,8
Sant Climent de Llobregat	3,3	1,6	0,4	2,0	2,8	-0,4
Sant Cugat del Vallès	19,4	13,7	6,2	14,5	13,2	-0,8
Sant Feliu de Llobregat	11,8	6,7	2,5	7,3	9,4	-0,6
Sant Joan Despí	9,7	6,1	2,3	6,5	7,5	-0,3
Sant Just Desvern	14,7	11,1	2,4	10,6	12,3	0,5
Santa Coloma de Cervelló	6,0	4,2	1,9	4,9	4,1	-0,6
Santa Coloma de Gramenet	29,5	23,4	9,4	20,2	20,1	3,1
Barberà del Vallès	9,1	5,5	2,4	4,7	6,7	0,8
Sant Vicenç dels Horts	9,6	5,2	2,0	6,4	7,7	-1,2
Cerdanyola del Vallès	18,7	13,6	5,8	14,5	12,9	-1,0
Tiana	4,7	3,8	1,7	3,1	3,0	0,7
Torrelles de Llobregat	9,7	4,3	3,1	5,5	6,6	-1,1
Viladecans	9,6	5,6	2,0	6,5	7,6	-0,9
Badia del Vallès	7,0	3,3	1,4	3,3	5,6	0,1
Palma de Cervelló, La	18,0	6,2	3,5	7,3	14,5	-1,1
AMB	28,0	19,8	10,1	18,8	17,9	1,0

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, a partir de l'Estadística de Variacions Residencials, 2004-2014 (INE).

Taula A 7. Índex de diversitat dels fluxos d'immigració als municipis de l'AMB. 2004-2014

	2004-2008	2009-2014	Variació (en %)
Badalona	5,24	5,01	-4,4
Badia del Vallès	2,40	3,75	56,5
Barberà del Vallès	4,93	6,37	29,1
Barcelona	4,80	6,40	33,5
Begues	2,09	3,98	90,5
Castellbisbal	4,32	5,77	33,4
Castelldefels	3,83	5,84	52,5
Cerdanyola del Vallès	4,49	5,44	20,9
Cervelló	3,18	5,60	76,2
Corbera de Llobregat	1,67	2,94	75,7
Cornellà de Llobregat	3,47	5,32	53,4
Esplugues de Llobregat	3,20	5,33	66,4
Gavà	4,28	6,25	45,9
Hospitalet de Llobregat, L'	2,78	4,99	79,2
Molins de Rei	2,62	3,69	40,9
Montcada i Reixac	4,65	5,61	20,8
Montgat	5,21	5,40	3,6
Pallejà	3,12	4,92	57,6
Palma de Cervelló, La	2,05	3,59	75,6
Papiol, El	3,72	4,96	33,4
Prat de Llobregat, El	3,79	6,07	60,3
Ripollet	4,25	5,80	36,3
Sant Adrià de Besòs	4,73	6,57	39,0
Sant Andreu de la Barca	3,46	4,42	27,8
Sant Boi de Llobregat	3,69	5,20	40,8
Sant Climent de Llobregat	5,66	5,25	-7,4
Sant Cugat del Vallès	3,72	6,04	62,2
Sant Feliu de Llobregat	3,37	5,44	61,2
Sant Joan Despí	3,30	5,16	56,2
Sant Just Desvern	4,64	5,53	19,1
Sant Vicenç dels Horts	4,16	5,01	20,4
Santa Coloma de Cervelló	4,88	5,41	11,0
Santa Coloma de Gramenet	5,11	5,60	9,7
Tiana	3,57	6,84	91,5
Torrelles de Llobregat	3,78	5,09	34,5
Viladecans	4,04	5,59	38,2
AMB	4,69	6,56	39,8

Nota: es consideren nou agregats continentals classificats pel país de naixement de l'immigrant: Espanya, Europa Occidental, Europa Oriental, Àfrica, Amèrica Central i Carib, Amèrica del Sud, Àsia Central i Oest, Sud-est Asiàtic i d'Altres (Amèrica del Nord i Oceania).

Un valor 1 de l'índex equival al fet que tots els immigrants han nascut en la mateixa agrupació continental, mentre que un valor de 9 representa una distribució uniforme dels immigrants entre totes les agrupacions continentals.

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, a partir de l'Estadística de Variacions Residencials, 2004-2014 (INE).

Taula A 8. Població i llars als municipis de l'AMB (en milers). 2001 i 2011

	Cens 2001			Cens 2011			Variació relativa (en %)	
	Llars	Població	Gràndaria	Llars	Pobla- ció	Gràn- daria	Llars	Població
Barcelona	595	1.503,9	2,53	684,1	1.611	2,36	15,0	7,1
Hospitalet de Llobregat, L'	87,9	239,0	2,72	102,0	256,5	2,51	16,1	7,3
Badalona	71,8	205,8	2,87	81,8	219,2	2,68	14,0	6,5
Santa Coloma de Gramenet	39,4	113,0	2,86	45,6	119,4	2,62	15,7	5,7
Cornellà de Llobregat	28,9	80,0	2,77	33,4	86,5	2,59	15,6	8,2
Sant Boi de Llobregat	26,8	78,7	2,94	30,6	82,7	2,70	14,0	5,0
Sant Cugat del Vallès	19,8	60,3	3,04	29,6	84,9	2,87	49,5	40,9
Prat de Llobregat, El	21,3	61,8	2,90	24,3	63,0	2,60	13,7	1,9
Viladecans	19,4	56,8	2,93	24,2	65,0	2,68	25,1	14,4
Castelldefels	16,6	46,4	2,80	23,4	61,9	2,64	40,9	33,2
Cerdanyola del Vallès	18,3	53,3	2,92	21,3	57,7	2,71	16,6	8,1
Gavà	13,8	39,8	2,89	17,7	46,3	2,62	28,1	16,3
Esplugues de Llobregat	15,6	45,1	2,90	17,5	46,3	2,64	12,5	2,6
Sant Feliu de Llobregat	14,0	40,0	2,86	16,3	43,3	2,65	16,7	8,2
Ripollet	10,6	30,2	2,85	14,0	37,3	2,66	32,2	23,5
Sant Adrià de Besòs	11,1	31,9	2,87	13,0	34,4	2,64	17,1	7,6
Montcada i Reixac	10,0	28,3	2,84	13,0	34,5	2,65	30,5	22,0
Sant Joan Despí	10,0	28,8	2,87	12,2	32,8	2,68	22,2	13,9
Barberà del Vallès	8,9	26,4	2,98	12,1	32,2	2,65	37,0	21,8
Sant Andreu de la Barca	7,7	21,9	2,84	10,0	27,2	2,73	29,2	24,2
Sant Vicenç dels Horts	8,2	24,7	3,02	9,9	28,0	2,84	20,7	13,5
Molins de Rei	7,4	20,6	2,80	9,7	24,7	2,56	31,1	19,8
Sant Just Desvern	4,7	13,9	2,97	5,9	15,6	2,66	25,5	12,3
Badia del Vallès	5,1	14,7	2,91	5,3	13,6	2,58	4,5	-7,6
Corbera de Llobregat	3,3	9,6	2,92	5,1	14,2	2,80	54,0	47,6
Montgat	3,0	8,3	2,74	4,4	10,8	2,48	42,9	29,5
Castellbisbal	3,1	9,1	2,96	4,3	12,3	2,90	38,1	35,2
Pallejà	2,9	8,4	2,93	4,1	11,3	2,72	44,8	34,3
Cervelló	2,1	6,2	3,02	3,1	8,6	2,77	51,8	39,2
Tiana	2,0	6,1	3,11	2,9	8,1	2,81	47,4	33,3
Santa Coloma de Cervelló	2,0	5,6	2,82	2,7	8,0	2,91	39,1	43,6
Begues	1,5	4,7	3,05	2,3	6,5	2,87	46,8	38,1
Torrelles de Llobregat	1,3	3,8	2,93	2,1	5,7	2,77	60,1	51,5
Papiol, El	1,2	3,3	2,87	1,5	4,0	2,71	27,5	20,4
Sant Climent de Llobregat	1,1	3,1	2,93	1,4	3,9	2,86	27,1	24,3
Palma de Cervelló, La	0,9	2,7	2,85	1,1	3,0	2,77	14,8	11,6
AMB	1.096,4	2.936,6	2,68	1.291,8	3.220,5	2,49	17,8	9,7

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, Cens de població de 2001 i de 2011 (INE).

Taula A 9. Distribució relativa de les llars segons el nombre de persones als municipis de l'AMB (en percentatge). 2001 i 2011

	2001					2011				
	1	2	3	4	5+	1	2	3	4	5+
Badalona	16,1	27,1	24,5	23,2	9,0	19,7	30,6	24,5	18,1	7,1
Badia del Vallès	14,7	26,1	26,3	23,0	10,0	20,9	32,4	24,2	15,4	7,1
Barberà del Vallès	12,7	25,1	26,2	27,0	9,0	17,4	33,3	24,4	19,6	5,4
Barcelona	26,2	29,8	21,2	16,3	6,6	29,0	33,6	18,6	13,6	5,1
Begues	13,7	23,0	23,6	29,2	10,5	14,6	29,4	22,1	26,7	7,5
Castellbisbal	12,5	28,4	24,9	24,2	10,0	14,8	27,6	24,1	25,5	8,0
Castelldefels	19,4	27,0	23,5	21,2	9,0	19,7	32,2	23,2	19,9	5,0
Cerdanyola del Vallès	15,2	26,5	24,4	25,0	8,9	18,7	31,2	22,5	20,9	6,7
Cervelló	14,3	24,8	25,4	24,1	11,4	20,9	29,9	19,4	20,7	9,1
Corbera de Llobregat	16,2	27,0	25,1	21,4	10,4	16,9	32,6	21,9	20,5	8,2
Cornellà de Llobregat	17,5	29,0	25,0	20,8	7,6	22,1	30,6	22,8	18,8	5,7
Esplugues de Llobregat	15,3	26,4	24,9	24,6	8,8	20,4	29,8	25,3	19,0	5,4
Gavà	15,8	26,6	25,4	23,0	9,2	20,4	31,3	22,0	21,0	5,3
Hospitalet de Llobregat, L'	19,0	29,4	24,3	19,6	7,6	23,5	33,4	21,1	15,6	6,4
Molins de Rei	18,2	28,7	23,3	20,6	9,1	21,5	30,3	24,0	21,1	3,1
Montcada i Reixac	15,7	28,9	23,2	23,6	8,6	17,1	34,1	24,2	18,7	5,9
Montgat	19,4	28,0	23,4	21,5	7,8	23,3	32,3	24,9	15,1	4,5
Pallejà	15,4	28,0	22,9	23,6	10,1	15,7	33,5	25,5	19,5	5,8
Palma de Cervelló, La	19,2	24,8	22,4	24,2	9,3	24,0	18,0	25,3	26,3	6,9
Papiol, El	16,5	28,4	20,4	24,6	10,2	19,4	31,0	21,8	21,1	7,1
Prat de Llobregat, El	15,5	26,9	25,0	23,2	9,4	19,7	32,6	23,2	20,0	4,5
Ripollet	15,6	28,2	24,1	23,7	8,4	19,2	29,5	25,1	20,3	5,9
Sant Adrià de Besòs	18,1	27,2	23,0	21,0	10,8	18,3	35,1	21,2	18,7	6,8
Sant Andreu de la Barca	14,7	30,6	25,5	21,4	7,9	17,0	30,7	25,4	21,2	5,8
Sant Boi de Llobregat	14,3	27,2	25,4	24,2	8,8	17,6	32,7	24,9	18,8	6,0
Sant Climent de Llobregat	14,1	27,8	23,3	25,4	9,3	12,5	28,2	27,8	25,3	6,6
Sant Cugat del Vallès	15,5	24,4	22,7	24,7	12,8	17,9	27,6	21,0	23,2	10,3
Sant Feliu de Llobregat	14,1	29,5	24,7	23,8	7,9	20,5	28,7	23,4	22,9	4,6
Sant Joan Despí	14,4	27,8	25,4	24,5	7,9	17,6	30,7	24,3	23,2	4,2
Sant Just Desvern	18,0	24,4	21,2	24,3	12,0	21,7	32,8	16,2	23,2	6,1
Sant Vicenç dels Horts	13,1	26,9	24,4	24,6	11,0	14,9	30,4	23,7	21,7	9,3
Santa Coloma de Cervelló	14,0	33,3	24,0	20,7	8,0	14,4	25,9	26,8	26,3	6,6
Santa Coloma de Gramenet	15,7	27,9	25,3	22,2	8,9	20,8	32,0	23,4	15,8	8,0
Tiana	11,3	24,1	24,9	28,9	10,8	17,3	27,6	24,6	23,7	6,8
Torrelles de Llobregat	14,3	26,9	24,2	25,3	9,3	15,1	29,7	26,5	23,8	4,9
Viladecans	12,8	27,8	26,5	23,9	9,0	18,2	30,3	24,7	21,4	5,5
AMB	21,6	28,9	22,7	19,2	7,6	24,7	32,6	20,8	16,2	5,7

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, a partir de Cens de població de 2001 i de 2011 (INE).

Taula A 10. Distribució relativa de les llars segons el tipus de llar als municipis de l'AMB (en percentatge). 2001 i 2011

	2001					2011				
	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
Badalona	16,1	7,8	19,4	43,0	13,7	19,7	9,4	21,8	36,7	12,3
Badia del Vallès	14,7	9,5	18,9	45,5	11,4	21,0	12,5	21,2	32,1	13,2
Barberà del Vallès	12,7	6,8	19,0	50,6	10,9	17,4	9,2	25,3	39,6	8,6
Barcelona	26,2	9,1	19,4	30,5	14,8	29,0	9,8	22,4	25,8	13,0
Begues	13,7	4,7	17,8	51,1	12,7	14,6	10,4	20,8	44,2	10,2
Castellbisbal	12,5	5,1	23,6	46,0	12,8	14,8	6,2	22,2	47,2	9,6
Castelldefels	19,4	7,2	19,7	39,7	14,0	19,7	9,7	23,4	37,1	10,1
Cerdanyola del Vallès	15,2	7,0	19,9	45,9	12,0	18,7	8,7	22,5	39,4	10,8
Cervelló	14,3	6,3	18,8	45,5	15,1	20,7	6,7	23,0	37,4	12,2
Corbera de Llobregat	16,2	6,1	21,0	43,6	13,1	16,8	8,0	23,6	37,3	14,3
Cornellà de Llobregat	17,5	7,8	21,4	40,3	13,0	22,1	9,1	22,6	35,1	11,2
Esplugues de Llobregat	15,3	8,4	19,0	44,2	13,0	20,4	9,7	22,7	36,7	10,5
Gavà	15,8	7,3	19,9	43,8	13,2	20,4	9,0	23,0	36,0	11,6
Hospitalet de Llobregat, L'	19,0	8,2	21,0	38,0	13,7	23,5	9,4	23,2	30,3	13,7
Molins de Rei	18,2	7,3	21,3	38,9	14,3	21,5	8,9	22,3	39,2	8,1
Montcada i Reixac	15,7	7,3	22,1	43,4	11,5	17,1	10,0	23,3	37,4	12,1
Montgat	19,4	7,6	20,4	37,8	14,8	23,3	10,8	24,3	31,6	10,0
Pallejà	15,4	6,0	22,7	44,4	11,5	15,6	11,2	25,3	39,3	8,6
Palma de Cervelló, La	19,2	7,5	18,4	44,5	10,4	24,8	8,6	11,4	50,0	5,2
Papiol, El	16,5	7,0	20,8	40,6	15,0	19,7	6,5	29,4	40,1	4,3
Prat de Llobregat, El	15,5	7,6	19,8	44,0	13,0	19,7	9,4	23,9	37,2	9,8
Ripollet	15,6	6,6	21,7	44,9	11,3	19,2	8,3	21,4	42,1	9,0
Sant Adrià de Besòs	18,1	8,9	18,8	39,4	14,8	18,3	12,4	22,6	33,0	13,7
Sant Andreu de la Barca	14,7	5,6	25,3	43,6	10,9	16,9	8,7	24,0	41,9	8,5
Sant Boi de Llobregat	14,3	7,3	20,6	46,0	11,7	17,6	9,4	24,4	38,2	10,5
Sant Climent de Llobregat	14,1	4,9	23,2	45,8	12,0	13,0	8,8	22,2	53,3	2,7
Sant Cugat del Vallès	15,5	8,7	17,3	44,5	14,0	17,9	9,8	19,7	42,7	10,0
Sant Feliu de Llobregat	14,1	7,2	22,9	44,9	10,8	20,5	9,0	20,8	39,4	10,3
Sant Joan Despí	14,4	8,0	20,8	46,0	10,9	17,6	8,8	22,7	42,2	8,8
Sant Just Desvern	18,0	9,4	16,4	40,0	16,2	21,8	9,3	26,3	33,8	8,8
Sant Vicenç dels Horts	13,1	6,0	21,4	46,5	13,0	14,9	6,6	25,1	42,5	10,9
Santa Coloma de Cervelló	14,0	4,8	28,4	42,3	10,4	14,4	8,9	19,1	47,9	9,7
Santa Coloma de Gramenet	15,7	7,7	20,6	42,9	13,1	20,8	8,2	23,5	33,2	14,2
Tiana	11,3	7,3	17,7	48,5	15,1	17,3	6,6	22,3	44,3	9,5
Torrelles de Llobregat	14,3	6,2	20,8	48,1	10,7	15,6	10,9	23,0	45,8	4,7
Viladecans	12,8	6,5	22,0	47,4	11,4	18,2	6,7	23,2	41,9	10,0
AMB	21,6	8,4	19,9	36,1	14,0	24,7	9,5	22,6	30,9	12,3

Nota:

- a) Unipersonals
- b) Monoparentals (pare o mare sol/a amb fills i sense altres persones)
- c) Parelles sense fills i sense altres persones
- d) Parelles amb fills i sense altres persones
- e) Altres tipus de llars

Font: Centre d'Estudis Demogràfics, a partir del Cens de població de 2001 i de 2011 (INE).

Taula A 11. Classificació dels sectors CNAE-09 a 2 dígits en funció de la intensitat de tecnologia i coneixement

INDÚSTRIES MANUFACTURERES	
CNAE-09	Manufactura alta tecnologia
21	Fabricació de productes farmacèutics
26	Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics
Manufactura mitjana-alta tecnologia	
20	Indústria química
27	Fabricació de material i equip elèctric
28	Fabricació de maquinària i equip n.c.o.p.
29	Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs
30	Fabricació d'altres materials de transport
Manufactura mitjana-baixa tecnologia	
19	Coqueries i refinació del petroli
22	Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques
23	Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics
24	Metal·lúrgia; fabricació de productes bàsics de ferro, acer i ferroaliatges
25	Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips
33	Reparació i instal·lació de maquinària i equips
Manufactura baixa tecnologia	
10	Indústries de productes alimentaris
11	Fabricació de begudes
12	Indústries del tabac
13	Indústries tèxtils
14	Confecció de peces de vestir
15	Indústria del cuir i del calçat
16	Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria
17	Indústries del paper
18	Arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats
31	Fabricació de mobles
32	Indústries manufactureres diverses
Resta d'activitats no intensives en coneixement	
01	Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis que s'hi relacionen
02	Silvicultura i explotació forestal
03	Pesca i aqüicultura
05	Extracció d'antracita, hulla i lignit
06	Extracció de petroli brut i de gas natural
07	Extracció de minerals metàl·lics
08	Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics
09	Activitats de suport a les indústries extractives
35	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat
36	Captació, potabilització i distribució d'aigua
37	Recollida i tractament d'aigües residuals
38	Activitats de recollida, tractament i eliminació de residus; activitats de valorització
39	Activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus
41	Construcció d'immobles
42	Construcció d'obres d'enginyeria civil
43	Activitats especialitzades de la construcció

SERVEIS	
CNAE-09	Serveis intensius en coneixement d'alta tecnologia
59	Activitats de cinematografia, de vídeo i de programes de televisió; activitats d'enregistrament de so i edició musical
60	Activitats d'emissió i programació de ràdio i televisió
61	Telecomunicacions
62	Serveis de tecnologies de la informació
63	Serveis d'informació
72	Recerca i desenvolupament
Serveis financers intensius en coneixement	
64	Mediació financera, excepte assegurances i fons de pensions
65	Assegurances, reassegurances i fons de pensions, excepte la Seguretat Social obligatòria
66	Activitats auxiliars de la mediació financera i d'assegurances
Serveis de mercat intensius en coneixement	
50	Transport marítim i per vies de navegació interiors
51	Transport aeri
69	Activitats jurídiques i de comptabilitat
70	Activitats de les seus centrals; activitats de consultoria de gestió empresarial
71	Serveis tècnics d'arquitectura i enginyeria; assajos i anàlisis tècnics
73	Publicitat i estudis de mercat
74	Altres activitats professionals, científiques i tècniques
78	Activitats relacionades amb l'ocupació
80	Activitats de seguretat i investigació
Altres serveis intensius en coneixement	
58	Edició
75	Activitats veterinàries
84	Administració pública, Defensa i Seguretat Social obligatòria
85	Educació
86	Activitats sanitàries
87	Activitats de serveis socials amb allotjament
88	Activitats de serveis socials sense allotjament
90	Activitats de creació, artístiques i d'espectacles
91	Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals
92	Activitats relacionades amb els jocs d'atzar i les apostes
93	Activitats esportives, recreatives i d'entreteniment
Serveis de mercat no intensius en coneixement	
45	Venda i reparació de vehicles de motor i motocicletes
46	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte vehicles de motor i motocicletes
47	Comerç al detall, excepte el comerç de vehicles de motor i motocicletes
49	Transport terrestre; transport per canonades
52	Emmagatzematge i activitats afins al transport
55	Serveis d'allotjament
56	Serveis de menjar i begudes
68	Activitats immobiliàries
77	Activitats de lloguer
79	Activitats de les agències de viatges, operadors turístics i altres serveis de reserves i activitats que s'hi relacionen
81	Serveis a edificis i activitats de jardineria
82	Activitats administratives d'oficina i altres activitats auxiliars a les empreses
95	Reparació d'ordinadors, d'efectes personals i efectes domèstics
Altres serveis no intensius en coneixement	
53	Activitats postals i de correus
94	Activitats associatives
96	Altres activitats de serveis personals
97	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic
98	Activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi
99	Organismes extraterritorials

Font: Elaborat a partir d'Eurostat (2009).

